

ZADRUGA

:: :: Glasilo „Zadružne Zveze v Celju“. :: ::

V spomin!

Na Trati pri Glinjah je umrl dne 25. januarja t. l. mož, kakor-
šnih ni veliko, zlasti ne na zatiranem slovenskem Koroškem. Ta blagi
mož ni bil bogat, tudi ni imel priložnosti se šolat in postati učen pro-
fesor ali duhovnik, ali vkljub temu je postal sloveč daleč okoli in
njegovega imena se bo z velikim spoštovanjem sopminjal vsak za-
veden Slovenec, posebno pa Koroški Slovenec.

Bil je to gospod **Lovro Zablačan** p. d. **Cingele** na Trati. Rodil se
je bil v Glinjah pri Dremlju. Ker je bilo več otrok, je moral že mlad
z doma. Njegovi stariši so ga dali v Celovec, kjer se je izučil za
mizarja; ostal je v mestu tudi kot pomočnik. Ko se je vrnil, je izvrše-
val mizarško obrt v Glinjah na svojo roko in imel v najem gostilno
in štacuno pri Toniju, pozneje, ko se je oženil, se je preselil k Hanj-
žetiju na Trato. Tu je kupil Cingelcovo hišo, katero je popolnoma pre-
zidal in otvoril tam gostilno in štacuno. Živel je jako skromno, vendar
je imel za narodne namene vselej odprto roko. Toda vkljub temu, da
je veliko razdal v narodne namene, si je prihranil toliko, da si je
mogel kupiti dom, pa še nekaj prihranil za starost. Dasj je bil v tujini
in med Nemci živel, ko je bil še mlad, si je vendar ohranil svoje
narodno prepričanje. V šestdesetih letih prejšnjega stoletja ga že
najdemo v odboru takratnega od rajnega Andreja Einspielerja vs-
tavnjenega Slovenskega političnega društva za Borovlje in okolico.
On je ustanovil Čitalnico v Glinjah, bil pri ustanovitvi slovenske
požarne brambe, on je pomagal ustanoviti pevsko društvo Drava,
on je pomagal kupiti tamburašem v Glinjah godbeno orodje. Ali naj-
večje njegovo delo je ustanovitev Hranilnice in posojilnice v Glinjah
leta 1889, ene najstarejših in najmočnejših slovenskih posojilnic na
Koroškem, kateri je bil načelnik do svoje smrti.

Da so pa njegovi ožji rojaki znali ceniti njegove velike zasluge, nam priča to, da je bil svojčas izvoljen v občinski odbor Glinje in ga je pozneje, ko radi starosti ni mogel več sodelovati, ta imenoval za častnega občana.

Ogromno število pogrebcev pri njegovem pogrebu od blizu in daleč je dokaz, da ni bil spoštovan samo doma, ampak tudi drugod. Oficijelno je bilo zastopano Kat. polit. in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem po g. uredniku »Mira« Francu Smodeju, Zadržna Zveza v Celju po g. revizorju Benjaminu Kuneju, Ljubljansko kreditno banko je zastopal g. Baudek, I. Borovsko tovarno za orožje Peter Wernik g. ing. Jekovec. Dalje so poslale svoje zastopnike sosedne Hranilnice: Št. Janž, Borovlje, Šmarjeta in Podljubelj. Med pogrebci smo tudi zapazili gosp. državnega poslanca župana Jakoba Lučovnika iz Žihpolj. Domači obč. odbor z županom g. Vidmanom na čelu mu je polnoštevilno izkazal zadnjo čast. Poleg imenovanih je bilo videti še mnogo občinstva iz Borovelj in od drugod. Ob odprtem grobu se je poslavljaj od njega v ginljivih besedah g. župnik Primožic, domači pevci pa so mu zapeli krasno nagrobnico.

Pokojni g. Lovro Zablačan nam je bil pa tudi vzgled, da tudi zavedni Slovenec more biti čislán in spoštovan. Njegova gostilna je bila, vkljub temu, da je bil rajni na glasu kot odločen Slovenec, vedno dobro obiskana; njegova beseda pa vedno upoštevana od vsakogar, zato ker je bil značaj neupogljiv. Vzgleđ nam bo pa rajni tudi ob času volitev. Dasi že bolan na smrtni postelji, se je dal pri zadnjih občinskih volitvah zapeljati na volišče, da je oddal zadnjič z tresočo roko glasovnico in branil občino pred nasprotnikom. Svoje neobremenjeno posestvo, ki si ga je pridobil s pridnostjo svojih rok, je podaril Hranilnici zato, da bi ne prišlo enkrat v nemške roke. Rajni Zablačan je bil mož, kateri v resnici zasluži, da se ga spoštuje, take može ohraniti v hvaležnem spominu, naj bo dolžnost vsakega zavednega Slovenca.

Mihael Turk.

Tridesetletnica Hranilnega in posojilnega društva v Ptujii.

Druga največja slovenska posojilnica na Štajerskem, Hranilno in posojilno društvo v Ptujii, je izdala svoj računski zaključek za trideseto upravno leto. Prvo poslovno leto je imela l. 1884., ustanov-

ljena pa je bila že l. 1883. in sicer so pravila datirana z dnem 13. decembra 1883. Na občnem zboru dne 19. februarja 1914 je podal načelnik g. dr. Franc Jurtela o tridesetletnici sledeče poročilo:

»Ob tridesetletnici naše zadruga moramo obnoviti spomin na vse one osebe, katere smo vsled smrti izgubili iz načelstva in nadzorstva. Zgodile so se sledeče spremembe: Umrli so: g. Andrej Jurca, prvi načelnik 1884—1898; udje načelstva: g. dr. Alojz Gregorič, 1884—1886, g. Franc Urbas 1884—1897, g. dr. Jakob Ploj 1884—1898, g. Simon Ožgan 1894—1904, g. Josip Zelenik 1891—1910.

Na njih mesto so bili izvoljeni v načelstvo: g. dr. Franc Jurtela 1886; načelnik od 1898 naprej; gg. dr. Tomaž Horvat, Anton Jurca in Jožef Kralj 1899; g. Alojz Senčar 1904; g. Franc Toplak 1910.

Le gospoda Mihael Brenčič star. in Tomaž Mikl sta bila celih trideset let uda načelstva.

Kot ud nadzorstva je doživel edini g. Alojz Čeh tridesetletnico zadruga.

Umrli pa so ti-le udje nadzorstva: gg. Božidar Raič, Benedikt Hrtiš, Tone Sok, Simon Merkuš, Martin Rodošek in Ivan Kaukler.

Ker sem pri snovanju zadruga leta 1883 inel vse posle v rokah, imam še v dobrem spominu nagibe ustanovitve zadruga in vse one težkoče, katere je bilo premagati. Naj se nikoli ne pozabi, da smo morali osnovati za ptujski okraj denarno zadruga zgolj vsled obstoječe gospodarske potrebe, da je bil to prvi poskus gospodarske organizacije in emancipacije med nami! Morale so se premagati vse težkoče, premagati vsi pomisleki, dasi je primanjkovalo za delo pripravnih mož, medsebojnega zaupanja. V okraju so bile gospodarske razmere skrajno slabe! Naša zadruga ni imela za svoje delovanje ugodnega polja; nasprotno! Delati smo morali v skromnih mejah; sami si pomagati, kakor smo znali; pridobivati si — korak za korakom — zaupanje! —

Lastna izkušnja je bila naša učiteljica. Ta nas je navajala do tega, da smo skrbeli skozi celo tridesetletno dobo za pridobitev in pomnožitev lastne glavnice — deležev, ki znašajo 76.031 K in rezervnih zakladov, ki znašajo K 352.396, tako da ima posojilnica sedaj K 428.427 lastnega premoženja, skrbeli za mobilnost zaupanega denarja, ki znaša K 3.197.284.17. To stremljenje se je večkrat grajalo! Gospodarski razvoj in napredek je nam prav dal! Pri tem naši dolžniki niso trpeli sile! Premagali smo vse težkoče, katerih v dobi tridesetih let ni bilo premalo, ker smo postavili zadrugi trden temelj in tega skrbno varovali.

Potrebno in primerno se mi je zdelo, da to danes povdarjamo z ozirom na gospodarsko nalogo zadruga. Povdarjam pa tudi, da se poleg te nikoli in nîkakor ni zanemarljala ali spregledala dobrodelna (humanitarna) naloga zadruga. Gléde te je šlo načelstvo do skrajne meje, storilo je vse, kar je bilo mogoče! Da podprem to trditev, omenim, da smo podpirali v minolih tridesetih letih dijakne in podporna društva na raznih visokih šolah; razne dijaške kuhinje, poleg teh pa tudi učence na kmetijski šoli na Grmu (Kranjsko), pri Sv. Juriju ob J. žel. na državni obrtni šoli v Gradcu in Ljubljani, na državni višji vinorejski in sadjerejski šoli v Klosterneuburgu, veterinarski šoli na Dunaju, na konservatoriju, na akademiji umetnosti; na trgovski akademiji v Gradcu in v Pragi; nekaj kmetskih deklic je dobilo podporo za obisk gospodinjske šole itd. V tekočem šolskem letu podpiramo na visokih šolah v Pragi 8, na Dunaju 5, v Gradcu 7 dijakov, na državni višji vinorejski in sadjerejski šoli v Klosterneuburgu in na trgovski šoli v Gradcu po enega dijaka, na kmetijski šoli pri Sv. Jurju ob južni železnici 1 in na državni obrtni šoli v Ljubljani 2 gojenca. Za dobrodelne namene je darovala posojilnica v času svojega tridesetletnega obstoja K 125.395.

Tako je bilo delovanje zadruga v minolih tridesetih letih! Naša prizadevanja niso ostala brez uspeha! Tedaj po začrtani poti z združenimi močmi naprej.«

Razvoj zadruga kaže najlepše vsakoletno stanje hranilnih vlog. In to je sledeče:

I. 1884.	K	71.024.22
» 1885.	»	127.367.80
» 1886.	»	246.937.86
» 1887.	»	303.859.98
» 1888.	»	418.650.06
» 1889.	»	529.550.62
» 1890.	»	733.828.32
» 1891.	»	897.578.58
» 1892.	»	1.068.053.92
» 1893.	»	1.239.512.40
» 1894.	»	1.316.445.72
» 1895.	»	1.449.419.08
» 1896.	»	1.558.646.—
» 1897.	»	1.543.918.92
» 1898.	»	1.489.440.16
» 1899.	»	1.531.382.63
» 1900.	»	1.615.040.40

l. 1901.	K 1,702.886,52
» 1902.	» 1,953.231,45
» 1903.	» 2,117.898,03
» 1904.	» 2,162.075,36
» 1905.	» 2,389.665,71
» 1906.	» 2,524.341,35
» 1907.	» 2,507.352,38
» 1908.	» 2,747.044,84
» 1909.	» 3,082.466,67
» 1910.	» 3,318.379,34
» 1911.	» 3,116.843,15
» 1912.	» 3,152.176,97
» 1913.	» 3,197.28417

Članov je imela ta posojilnica koncem prvega poslovnega leta 360, koncem l. 1913 pa 4.427. Najvišje število članov izkazuje koncem l. 1909 in sicer 4.474. Deležev je bilo v prvem letu 11.766 K, koncem zadnjega poslovnega leta pa 76.031 K. Najvišje stanje so dosegli deleži koncem l. 1897 in sicer 105.518 K 60 v.

Čisto premoženje znaša koncem zadnjega poslovnega leta 352 tisoč 396 kron. Isto bi bilo še mnogo večje, da ni zadruga posvečala tolike pozornosti dobrotelnosti. Ves čas svojega obstoja je žrtvovala v dobrodelne namene 125.395 K. Posojilnica v Celju je za polovico močnejša na vlogah in je istotako znano o njej, da mnogo žrtvuje v dobrodelne namene. Toda ta je mogla l. 1912 ob svoji tridesetletnici poročati, da je razdelila do tja v dobrodelne in izobraževalne namene 130.095 K, za polovico manjša ptujska posojilnica pa v isti dobi 125.395 K. Pri tem primerjanju nam postane še bolj jasno, kake ogromne žrtve je ptujska posojilnica v tem pogledu že doprinesla.

Pri tej priliki bodi omenjeno, da ima največjih zaslug za Hramnilno in posojilno društvo v Ptujju sedanji načelnik g. dr. Franc Jurtele, odvetnik v Ptujju. Le najbližje stoječemu bo menda dobro znano, kake ogromne žrtve na času in delu je ta zaslužni mož doprinesel razvoju te zadruge. Lahko rečemo, da bi brez drja Jurtele Hramnilno in posojilno društvo v Ptujju nikdar ne postalo to, kar je danes: eno najmočnejših in najbolj urejenih gospodarskih podjetij štajerskih Slovencev vohče. Koliko tujerodnih in še strastnejših slovenskih nasprotnikov se je že zaganjalo z vso silo v ta zavod. Toda zmago je slavilo vedno le neumorno in požrtvovalno delovanje drja Jurtele. Jubilej ptujske posojilnice je potemtakem po pravici tudi proslava dr. Jurtelevega vzornega združnega delovanja.

STIBLER:

Agro - Merkur.

»Misel Agro-Merkurja je bila v svojem jedru zdrava in velikopotezna. Ideja navdušenega drja Žerjava bi lahko slavila v svojem razvoju nedosežne triume, da ga niso zadele takoj v začetku nepremagljive ovire. Ničesar bolj ne obžalujemo kot da je v nesrečah, ki so zadele Agro-Merkurja, izkrvavel eden najbolj idealnih in požrtvovalnih, pa tudi eden najbolj talentiranih mladih mož, kar smo jih Slovenci imeli, dr. Gregor Žerjav.« Tako piše ljubljanski »Dan« in mi pritrdimo v polnem obsegu: Ideja v jedru zdrava in velikopotezna, slavila bi lahko triume, izkrvavel je eden najboljših. Toda v strokovnem glasilu imamo v interesu boljše zadružne bodočnosti na Slovenskem vendarle dolžnost, da spregovorimo glede tragičnega zadružnega navdušenja v Agro-Merkurju nekaj več o vzrokih poloma.

Ideja zadružnega nakupa in zadružne prodaje ter zadružne produkcije mi kot prepričanemu zadrugarju na vsem združništvu najbolj ugaja. V tej ideji morajo iskati pomoč vsi oni milijoni gospodarsko slabotnih eksistenc, ki so danes v prav suženjski odvisnosti od egoističnega kapitalizma. In tudi iščejo to pomoč, čim bolj prodira v široke mase izobrazba in spoznanje, zavest o odvisnosti. Kake uspehe je že dosegla ta ideja pri mnogih, kulturno visoko razvitih narodih! Pri Angležih, Dancih, Francozih, Fincih, Nemcih itd. Miljarde in milijarde premoženja že obsegajo tamkajšnje nakupne, prodajne in produkcijske zadružne organizacije. Kapitalizem se vedno bolj in bolj postavlja pod demokratično oblast in kontrolo združništva, vse to v korist gospodarsko slabotnim slojem. Ideja zadružnega gospodarstva na polju nakupa, prodaje in produkcije zmaguje in rodi lepe uspehe.

Razumljivo je, da je idealno navdahnjeni slovenski mladenič, ko je zasledoval ta razvoj pri drugih narodih, začutil potrebo enakih naprav tudi za slovenski narod. Saj smo kot narod gospodarsko šibkih elementov kakor nalašč poklicani, da urejemo svoje gospodarstvo v združnem smislu. Vse to je razumljivo. Ni pa razumljivo, da se lotijo takega dela možje, ki združnostrokovno niso naobraženi. In tu pričinja dr. Žerjavova krivda. Stotisoče delavnih sil, fizičnih in duševnih, že deluje po celem svetu za **praktično** uresničenje zadružne misli. Ogromno izkušenj se je že nabralo tekom desetletij pri tem

delu in današnji zadružni delavec ravno ni praktičen in sposoben za ta poklic, ako ignorira mnogovrstne drugod dobljene praktične izkušnje. *Theoria sine praxi, sicut currus sine axi*. Teorija brez prakse je podobna vozu brez osi. In še le pri zadružništvu, kjer je teorije v resnici tako bore malo! Poglavitno je praksa in praktične izkušnje vseh dosedanjih zadružnih delavcev. Če bi se bile upoštevale te, potem bi Agro-Merkurjevega poloma ne bilo. Kake temeljne napake so se delale! Že osnova sama. Deleži po par kron, vsi skupaj so znašali komaj nekaj nad 10.000 K. Celo podjetje pa je rabilo stotisoče. Že ob porodu pride tako podjetje v odvisnost od drugih zavodov, kar je v Agro-Merkurjevem slučaju izrabil izvrševalni odbor narodnonapredne stranke. S tako skromnim lastnim kapitalom se sme pečati zadruga samo s posredovanjem kupčij in še to v istotako skromni meri. Agro-Merkur pa je šel in je delal propre-kupčije v vrednosti po več stotisoč kron! In to že takrat, ko niti pojma ni imel o tem, kje bo iskal odjemalce! To je bila neprevidnost, kakoršna v trgovskem svetu nima mnogokrat para. Samo Tomaževe žindre se je fiksno kupilo 150 vagonov. Če bi voditelji Agro-Merkurja bili malo pogledali po svetu, bi se takoj bili lahko prepričali, da je taka fiksna kupčija pri tem blagu, kakor jo je sklenil Agro-Merkur, nekaj povsem neobičajnega. O sodelovanju celega načelstva in nadzorstva sploh ne govorim. Omeniti pa moram kot posebnost kočevsko posojilnico, ki je bila v zvezi z Agro-Merkurjem. Kako lahkomišlno se je delalo, sledi pač najbolje tudi iz tega, da se je dal za predsednika kočevske posojilnice izvoliti Ljubljčan, ki še sploh nikdar v Kočevju bil ni poprej in ki je tudi kot funkcionar kočevske posojilnice stalno bival v Ljubljani. Ta slučaj najlepše dokazuje, kako prezirljivo lahko so st pri Agro-Merkurju predstavljali zadružno delo.

Če govorim pri vsej tej nesreči o drju Žerjavu, ni iz tega še sklepati, da smatram nemara njega za glavnega krivca pri celeni polomu. On je po svoji nadarjenosti bil gotovo prvi poklican, da pričeto akcijo izvede uspešno. Če se mu ni posrečilo, leži krivda deloma v tem, ker ni priznaval potrebe učiti se od drugih, prilastiti si tujih izkušenj zadružnega dela. Pravi krivec, glavni povzročitelj vse nesreče pa tiči drugod. Tiči v sistemu slovenskega zadružništva. V popolnoma napačnem temelju slovenskega zadružnega dela.

Naše zadružništvo si ne stavlja tistih plemenitih gospodarskih nalog, kakor n. pr. kmečko zadružništvo na Danskem, delavsko zadružništvo na Angleškem itd. Pri drugih razumnih narodih zasleduje zadružništvo zgolj gospodarske koristi organiziranih stanov, pri nas Slovenci! moramo seveda delati izjemo. Mi moramo zadruž-

ništvo stavljati v službo političnega strankarstva. Naj v Ljubljani še tako vpijejo, resnica je, da se obe ljubljanski zvezi ločite le po strankarski pripadnosti. In strankarstvo je tudi prvo, ki se mu naj tam koristi z združništvom. Koliko gorja je ta zaslepljenost že prizadela slovenskemu združništvu. »Zadrugarji« vodijo boj proti zadrugam druge zveze, ne morebiti iz kakih združnostvarnih razlogov, temveč samo radi strankarske pripadnosti ljudij, ki v nasprotni zadrugi delujejo. Pri vsaki ustanovitvi se vpraša najpoprej, bo-li to koristno za to ali ono politično stranko. Isto se ponovi pri nastavljanju osebja, celo pri dovoljevanju posojil in podpor. Prokleti naj bodo tisti, ki so zanesli v slovensko združništvo to zlo. Poglavitni krivci še žive. Če so količkaj poštenega srca in če je v njih količkaj pravega združnega smisla, morajo pritrditi, da so grešili, hudo grešili na našem združništvu z svojim strankarskim hujskanjem.

»Agro-Merkur« je samo nadaljevanje tistega zgrešenega slovenskega združnega dela. »Agro-Merkur« in »Zveza slovenskih zadrug« v Ljubljani istotako. Čemu je bilo treba poslednje ustanovitve, ki danes ne more ne živeti in ne umreti? Priti je pač morala za to, ker je tako zahteval interes narodno-napredne stranke. In ker »napredno« združništvo slučajno ne sedi pri deželnem in vladnem koritu se na istem poznajo hibe pogrešenega dela mnogo točneje, kakor v drugem taboru. Pri nasprotni politični konstelaciji bi bilo ravno narobe. Gnjllobe je pa povsod dovolj, kajti na Kranjskem združnih organizacij ne vodijo zadrugarji, temveč politiki in strankarski agitatorji. Posledica je, da je za »Agro-Merkurjev« pot zrelo tudi še marsikaj drugega. Vse tajeje tu ne pomaga nič; v interesu združništva je, da se enkrat od vseh prizadetih strani odkrito prizna doseданje grehe in se pravočasno krene na boljšo pot.

Šoštanj.

Posojilnica v Šoštanju je vsled slabega gospodarstva Ivana Vošnjaka utrpela veliko škodo. Po revizorjih Zadružne Zveze v Celju in Splošne zveze kmetijskih zadrug na Dunaju se je dognala škoda v okroglem znesku po 270.000 K. V pokritje te škode je država (c. kr. poljedelsko ministrstvo) prispevala 200.000 K in je zahtevala, da mo-

rajo ostanek pokriti zadružniki ponesrečene posojilnice in drugi lokalni faktorji. Cela zadeva se je končno razvila tako, da bi bili morali zadružniki prispevati še okoli 60.000 K, 10.000 K se je dobilo od drugod. Zadružniki so v resnici primanjkljaj tudi prevzeli in podpisali primerne izjave, tako da se je mogla za dan 31. decembra 1913 sestaviti bilanca, ki ne izkazuje nobene izgube več.

Do tu bi bila stvar v redu. Zadružno Zvezo v Celju je stalo ogromno dela, predno se je šoštanjska zadeva uredila. Ravno tako razne druge faktorje. Toda nobeden se ni bal dela in stroškov, vsakemu je bilo do tega, da se člane šoštanjske posojilnice reši velikih skrbi za obstanek. Celo taki faktorji so sodelovali, ki nimajo z združništvom prav nobenih stikov. Kdo bi si pri takem položaju mislil, da se bodo vkljub temu našli ljudje, ki imajo sicer ljubezen do združništva vedno na jeziku, a so vkljub temu šli razdirati reševalno akcijo za Šoštanj! A vendar so se našli. Bila sta to državni poslanec in deželni odbornik dr. Verstovšek in nadrevizor Pušenjak, oba funkcionarja Zadružne Zveze v Ljubljani. Njiju dolžnost bi bila, da sta v interesu 600 šoštanjskih kmetovalcev sanacijo podpirala. Če pa že tega nista hotela storiti, bi vsaj reševalnega dela ne smela ovirati. Toda storila nista niti enega, niti drugega, pač pa sta one člane šoštanjske posojilnice, ki so podpisali prispevke za sanacijo, naravnost pozivala, da podpisanih prispevkov ne smejo vplačati. Ali sta se ta dva takoimenovana slovenska »zadruharja« zavedala, da mora njiju početje povzročiti nesrečnim članom samo škodo in nič korist, tega ne vemo. Kajti, naj pride do tožbe ali do kake druge nasilne razrešitve šoštanjskega vprašanja, v vsakem slučaju bodo škodo plačevali člani in nihče drugi. To stoji. In kdo bo potem za povzročeno škodo prevzel odgovornost? Nemara Verstovšek in Pušenjak? Bomo videli!

Ta dogodek je bilo treba pribiti, ker je dokaz nezdravih razmer v slovenskem združništvu. Verstovšku in Pušenjaku namreč ni šlo za nič drugega, kakor prizadjeti neprijetnosti »nasprotni« zadružni organizaciji. Če se ravnajo člani šoštanjske posojilnice po nasvetu teh dveh mož in ne vplačajo prispevkov, potem nimajo sami od tega niti najmanjše koristi, temveč samo škodo, pa naj sučejo celo stvar, kakor jo hočejo. Tudi Zadružna Zveza ljubljanska nima od tega nobenega profita. Istotako ne nese tako početje ničesar niti Verstovšku, niti Pušenjaku. Jasno je torej, da je vodila ta dva samo sovražnost do celjske Zveze. Da pa sta delala zelo slab račun in ne bo imela celjska Zveza od tega prav nobene škode, o tem se bodeta moža lahko kmalu prepričala.

Torej zopet strankarstvo v združništvu in nič drugega. V večno sramoto takim zadrugarjem je bilo potrebno, pribiti ta slučaj tudi v strokovnem združnem listu!

Spominjamo se pri tej priliki poloma nemške posojilnice šulcedeličevke v Laškem trgu. Primanjkljaj je bil tam mnogo večji, slučaj mnogo grši, ker se je šlo vendar za mnogoletne goljušije in tatvine, katerim niso nasledli samo člani načelstva in nadzorstva, temveč tudi stari in izkušeni revizorji. Toda Nemci so modrejši in so škodo spravili z združenimi močmi z sveta, kakor se sliši in niso pustili blizu takih ljudij, kakor onemogočujejo sanacijsko akcijo v Šoštanju. Zato se bo ureditev razmer v Laškem trgu tudi posrečila, med tem ko se v Šoštanju ne bo, ako gotovih ljudij ne bo pravočasno pamet srečala. Saj bi bilo to tako neobhodno potrebno, kajti tudi drugod se še najdejo kaki Šoštanji. Ampak če se bo začelo delati po manirah gospodov Verstovška in Pušenjaka, potem se število Šoštanjev ne bo manjšalo, kar bi bilo v splošnem interesu vsega slovenskega združnega gospodarstva, temveč bo isto še rastle. Zato pa: Pamet, pamet, dokler je še čas!

Želeti pa bibilo, da gospodje tudi glede Šoštanja še pravočasno spremenijo taktiko. Naše mnenje je, da si bodo v nasprotnem slučaju nakopali odgovornost, ki jo bodo težko nosili. Kajti, če mirna ureditev ne bo mogoča, bo sledila nasilna ureditev in ta ne bo nikomur koristila, pač pa edinole škodovala.

Denarna centrala in blagovni oddelek.

(Predaval Miloš Stibler na združnih sestankih v Mariboru dne 16. novembra 1913 in v Celju dne 8. decembra 1913.)

Uvod.

Zadnja leta so vsled znane gospodarske krize, pod katero je trpelo tudi združništvo, naložila s svojimi izrednimi gospodarskimi razmerami tudi zadrugarjem nove in obile naloge, ki gredo za tem.

da se zadrugc na znotraj okrepe, da se uredi tako, da bodo v bodoče v stanu tudi izredne gospodarske razmere, takozvane gospodarske krize prenašati z večjo lahkoto, kakor se je to v slednjih letih v mnogih slučajih godilo. Tudi naša organizacija v tem pogledu za drugimi organizacijami ni zaostajala. Dober poznavalec razmer bo celo pritrdil, da je celjska zveza glede zasledovanja označene naloge med vsemi avstrijskimi zvezami zavzemala celo prav odlično mesto. Toliko poučnega dela za notranje izboljšanje zadrug se je pač malo kje izvršilo, kakor ravno pri nas. Na naših sestankih se je o tem razpravljalo, v »Zadrugi« in o priliki revizij ter predavanj po zadrugah. Ogromno dela se je izvršilo in uspehi se tudi kažejo. Poslovanje po naših posojilnicah je postalo mnogo previdnejše, kakor je bilo poprej, osobito glede dovoljevanja posojil. Z vstrajnostjo se povsod odpravljajo dolgodobna posojila, ki so poprej bila prav temna stran našega posojilništva. Ravno tako se marljivo skrbi za jačjenje lastnega premoženja zadrug. Povsod začnejo spoznavati veliko važnost visokega deležnega kapitala in močnih rezerv ter temu primerno uravnavajo svoje poslovanje. Ker so uvedeni skoraj pri vseh posojilnicah prav nizki deleži, skušajo mnogi priti do višje deležne glavnice na ta način, da zahtevajo od višjih posojil vplačilo več deležev. Tudi se povsod skrbi za jačjenje rezerv. Ravno tako se v vsem drugem poslovanju posojilince vidno trudijo uporabiti vse domače in tuje izkušnje, ki so se tekom let pri tem delu nabrale. Najlepše se to zrcali v revizijskih poročilih. Želeti je le, da se to delo nadaljuje tudi v bodoče.

I. Denarna centrala.

Kar velja za posamezne posojilnice, to velja v veliko večji meri še za zadružne zveze kot denarne centrale. Kakor so morale posojilnice leta in leta zbirati in uporabljati izkušnje, predno so prišle do tiste stopinje, na kateri se že nahajajo danes, ravno tako se morajo truditi denarne zadružne centrale za svojo izpopolnitev. Pri vseh narodih, kjer je zadružništvo razvito, se opaža, da je treba pri ureditvi zadružnih zvez kot denarnih central obračati pozornost zopet čisto posebnim okoliščinam, ako hočejo biti urejene tako, da bodo vedno v polni meri ustrezale prevzetim dolžnostim.

Posojilnica ima nalogo zbirati v svojem domačem okolišju vloge in dovoljevati s tem denarjem zopet v domačem okolišju posojila. Zvezna denarna centrala pa ima nalogo sprejemati vloge od tistih posojilnic, ki imajo preveč denarja in ga posojati onim, katerim ga primanjkuje. Kar je torej posojilnica za svoje člane, to je

zveza za svoje posojilnice. Kakor ima posojilnica nalogo, izvesti denarno izravnavo med posedujočimi in potrebnimi svojega okoliša, tako hoče izvesti zveza denarno izravnavo med svojimi posojilnicami.

Ko še ni bilo posojilnic, so to izravnalno delo opravljali zasebniki. Ti pa so skušali pri tem narediti za-se kolikor mogoče velik dobiček in s tem se je začelo oderuštvo. Posojilnice niso last kakega posameznika, temveč vseh članov, član pa mora postati vsakdo, ki hoče dobiti posojilo. Reklo bi se torej, da posojilničar odira sebe, če bi pustil, da posojilnica zahteva od svojih dolžnikov oderuške obresti. To pa je nesmiselno in je potemtakem razumljivo, da se posojilnice že po svoji naravi in sestavi boré proti vsakemu oderuštvu. —

Tisto oderuštvo, ki je še pred 30 in 40 leti tako bujno cvetelo po naših deželah, so posojilnice danes kolikor toliko že odpravile. Vendar pa se je že tekom časa izkazalo, da bodo mogle posojilnice to koristno delo docela izvršiti le tedaj, če bodo v slučaju, da doma ne dobe za posojila zadostnih vlog, lahko dobile od drugod cenih izposojil. Vsak dalekovjden zadrugar je že precej v pričetku združnega gibanja uvidel, da se bo cilj dosegel le tedaj če se posojilnice same med seboj prav tesno združijo in si v slučaju potrebe medsebojno pomagajo. Storile pa bodo to tem ložje, ker morajo vse, ako so v rokah pravih mož, zasledovati itak enako stremljenje, namreč donašati gospodarske koristi svojim članom. In res so začele posojilnice že zgodaj ustanavljati zveze za denarno izravnavo.

Zveze so neobhodno potrebne, ako hočejo posojilnice imeti na razpolago cen kredit. So danes bolj potrebne, kakor so bile pred desetletji i. s. radi tega, ker dobivamo vedno več takih denarnih zavodov, ki delujejo na svoj lastni profit in ne na to, da se ljudstvu preskrbi cen denar. V prvi vrsti so to vse banke brez izjeme. Banke so v rokah kapitalistov, denarnih mogotcev, ki gredo edinole za tem, da bi jim njihovi kapitali nesli kolikor mogoče visoke obresti. Vseh mogočih sredstev se poslužujejo, da dosežejo ta svoj cilj. Posebno dobrodošle so jim gospodarske krize. Denarja v takih časih med ljudstvom ni in tedaj pridejo denarni mogotci s svojimi bankami, pa naženejo obrestno mero na 8, 10, 12% in tudi še višje. Avstroogrška banka je istotako v rokah kapitalistov in poskrbljeno je od strani teh izsesalcev ljudstva, da ljudski denarni zavodi ne dobe pristopa k avstroogrski banki ali pa ga dobe le v tako neznatni meri, da tega še omeniti ni vredno. Kdor trajno opazuje razmere, mora priti do zaključka, da napenjajo denarni mogotci danes bolj, kakor kedaj poprej svoje sile za izkoriščanje ljudskih mas. In temu izkoriščanju velja boj posojilnic, temu izkoriščanju velja tudi boj združnih zvez.

Ako se hočejo posojilnice glede svojih preostankov in izposojil rešiti izkoriščanja od strani denarnih mogotcev, potem se morajo čim najtesneje združiti v zveze. Noben vinar zadružnega denarja ne sme v zavode, ki so zadružništvu nasprotni, pa tudi izposojil se ne sme iskati pri nezadružnih zavodih. To je cilj, za katerim stremimo in ki ga moramo enkrat doseči. Ako ga doslej še nismo dosegli, so za to vzroki različni.

Prvi vzrok je ta, da so zadružne denarne centrale še prav mlade naprave. Ne obstojajo na Slovenskem še niti 10 let. Načelstva in uradniki teh central so imeli za novo delo še premalo izkušenj. Delale so se torej napake predvsem pri dovoljevanju posojil in pri nalaganju preostankov. Tudi revizija takrat, ko so naše centrale začele poslovati, še ni bila dovolj stroga. Po izkušnjah, ki smo jih dobivali zadnja leta na vseh koncih in krajih, lahko rečemo, da so si načelstva, nadzorstva in uradniki pridobili toliko znanja v poslovanju takih zavodov, da lahko v tem oziru v bodočnost gledamo s popolno mirnostjo. Istotako je naša revizija glede svoje vrednosti v zadnjih letih nepričakovano napredovala. —

Drugi vzrok nedostatkov naše denarne centrale pa obstoji v tem, da smo pri ustanovitvi tem denarnim centralam dali premalo stalnega denarja na razpolago. Kakor priporočamo posameznim posojilnicam in posameznim zadrugam neprestano, da si naj zberejo velik deležni kapital, in močne rezerve, tako moramo to še čisto posebno zahtevati pri zvezah. Zveze imajo danes nalogo, da pripelejo za posamezne zadruge v slučaju potrebe iz nezadružnega denarnega trga kapitalije, in če hočejo zveze to svojo nalogo izpolnjevati, potem morajo same biti trdno organizirane, dobro fundirane, imeti morajo dobro podlago in ta dobra podlaga obstoji predvsem v velikem deležnem kapitalu. Ustanavlja se sicer zadružna denarna centrala vseh avstrijskih zadružnih zvez, kateri hoče dati država na razpolago za poslovanje več milijonov kron. Kakor hitro se ta zavod ustanovi, potem bo pomenilo to za vse posojilništvo, za vse zadružništvo zopet velik korak naprej v boju za neodvisnost od oduških kapitalističnih denarnih zavodov, od denarnih mogotcev vobče. Toda dokler tega centralnega zavoda ni, moramo gledati, da bodo tiste naprave, ki jih imamo sedaj, kolikor mogoče najboljše in da bomo z istimi v boju proti denarnemu oduštvu dosegli kolikor mogoče največ. K temu pa je torej potreben, kakor sem že rekel, predvsem zadostni deležni kapital, torej denar, ki stalno ostane v zavodu in ga zavod stalno lahko uporablja za svoje poslovanje. —

Tudi druge zveze so napravile ravnoiste izkušnje. Češka združna zveza v Pragi izkazuje leta 1909 106.940 K deležev in 24.500.000 K vlog, torej je razmerje med lastnim denarjem in tujim denarjem še zelo nezdravo. To so uvideli tudi Čehi sami in so skrbeli za povišanje deležnega kapitala. Leta 1910 imajo že 116.000 K, l. 1911 124.000 K in l. 1912 452.060 K deležev in vlog 24.000.000 K. Tudi to razmerje je še prav nezdravo in ne dvomim, da ga bodo skušali spremeniti še na boljše. Hrvatska zadružna zveza v Dalmaciji izkazuje l. 1909 50.600 K deležnega kapitala in poldrug milijon vlog, l. 1910 60.600 K deležev, leta 1911 146.600 K deležev in leta 1912 422.400 K in 3.000.000 K vlog. To je boljše razmerje. Ravnoisto se opaža pri vseh drugih zvezah. Pri Zadružni Zvezi v Celju je po zadnji bilanci deležev 97.610 K, vlog pa 1.315.133.25 K, torej razmerje kakor 1 : 13½, kar nas nikakor ne more zadovoljiti. Mi moramo, ako hočemo imeti dobro centralo, isti dati tudi z zadostnim deležnim kapitalom trdno podlago. —

Tretji vzrok za dosedanje neuspehe pa tiči v posameznih zadrugah, v posameznih posojilnicah. Če se je zunaj še toliko pridigovalo o važnosti zadružne centrale, o potrebi discipline, o potrebi, da se vse zadruge čim najtesneje združijo okoli Zvezine denarne centrale in ji zaupajo vse svoje blagajniške preostanke, vse skupaj ni nič pomagalo. Mnogo je še posojilnic, ki jim je bila vsaka beseda bob v steno; marsikje so bili seveda mnogo pametnejši in so sami vse najboljše vedeli ter si domišljevali, da so posojilnice takrat najmočnejše, če vsaka vleče na svojo stran in ne tedaj, če se vse trdno združijo v en krog ter skupno delujejo. In meni se zdi, da je ta napaka, ki tiči v posojilnicah, sama največji vzrok. Če pomislim, koliko hujskanja je naša zveza zadnja štiri leta morala prestati, kake strahovite sovražne sile so se zaganjale v njo, in vidite sedaj, da je Zveza danes močnejša, kakor je bila kedaj poprej, kljub temu, da se ravno največje posojilnice niso hotele držati discipline, potem je to pač najlepši dokaz zatō, da je tisto nezaupanje, ki so ga ponekod zunaj imeli, čisto neutemeljeno. Idite torej posojilnice same v sebe ter obudite kes nad grehom, ki ste ga grešile le v škodo posameznih posojilnic, kajti Zveza kot taka sama ni nič, in vsaka škoda, ki jo prizadenete Zvezi, zadene Vas. —

Iz teh izvajanj sledi torej jasno: 1. da so zvezne denarne centrale koristne za posamezne zadruge in da so naravnost neobhodno potrebne za podpiranje posameznih zadrug v boju proti izkoriščanju od strani denarnih mogotcev, 2. da morajo zveze biti, ako hočejo svojo nalogo v polni meri izvrševati, dobro fundirane, to se pravi, da

morajo imeti veliko deležnega kapitala in 3. da se morajo vse posamezne zvezine članice strogo držati discipline glede nalaganja preostankov in dobivanja izposojil. —

Omeniti moram pri tej priliki, da so se v zadnjih letih oglašali zadrugarji za preosnovo združnih denarnih central z različnimi predlogi. Najvažnejša predloga sta bila: 1. ustanovitev združne banke v Ljubljani, 2. opustitev zvezine denarne centrale in prepustitev teh poslov velikim posojilnicam. —

Kar se tiče združne banke kot akcijske družbe, se čudim, da morejo tako misel propagirati možje, ki hočejo veljati celo za velike zadrugarje. Združništvo je skozinskoz demokratična gospodarska misel in je naravnost nasprotno oni gosposki, kapitalistični ideji, ki jo predstavljajo akcijske družbe. Naj se še toliko trudijo, da bodo akcije združne banke ostale v rokah zadrug, to vse skupaj ne pomaga nič. Kakor hitro se začne gospodariti in nastopati z akcijami, tedaj je v podjetju konec demokratičnim pravicam; o enakosti vseh dotičnih zadrug, ki bodo z združno banko poslovale, ni več govora. Takoj bosta nastala dva tabora: eden tabor, ki bo imel delnice in drugi, ki jih ne bo imel in bo imel vsled tega samo pravico združni banki pomagati do dobička, ki bo bržkone šel v žep delničarjev. Ta misel je torej združništvu sovražna. Naj se gospodje rajše poprimajo ustanovitve velike centrale v obliki zadruge z visokimi deleži in dolgimi odpovednimi roki in naj skusijo na politično-nestranski podlagi v taki centrali združiti vse slovensko združništvo, pa bodo izvršili delo, za katero jih bo slovenski narod blagrovat. To bi bilo bolj pametno. —

Kar se tiče drugega predloga, da se prepusti posle Zvezine denarne centrale velikim posojilnicam, pa sledeče: Skoraj vse naše velike posojilnice so ustanovljene z neomejeno zavezo. Ne priporočamo pa zadrugam, da so včlanjene pri drugih zadrugah z neomejeno zavezo. To je splošno priznan princip, ki ga zastopajo zadrugarji vseh narodov. Nadalje: posamezna posojilnica ima nalogo gojiti kredit za posamezne posestnike, rokodelce, obrtnike in ta posel je čisto drug in zahteva čisto druge predpogoje, kakor kreditiranje denarnim zavodom; na noben način ne gre ta dva posla združiti pod eno streho. Za poslovanje z denarnimi zavodi je tudi potrebna revizijska pravica, ki je posamezne posojilnice nimajo napram drugim posojilnicam. Imajo jo samo Zveze. Inkar je najpoglavitejše: dotične posojilnice, ki bi naj za druge posojilnice tvorile nekako denarno centralo, so same potrebne take centrale. Tega se naj rajše zavedajo in naj stopijo z vsemi manjšimi posojilnicami trdno v vrsto,

ki tvori Zvezino denarno centralo, potem bo stem skrbjeno za vse male zadruge, pa tudi za tiste velike, ki bi danes rade bile več, kakor zveza sama. Čast, komur čast, toda naj pride enkrat v vse naše zadruge, tudi v največje, prepričanje o potrebi delitve delokrogov, kakor jih narurne razmere same predpisujejo in o potrebi discipline, o potrebi izvrševanja discipline, potem bodo odpadle vse tožbe, ki smo jih morali poslušati zadnja leta. —

II. Zadrुžni blagovni promet.

Kakor se posojilnice borijo proti izkoriščanju v kreditnem gospodarstvu, tako so ljudje kmalu spoznali, da se je mogoče z združenjem enakotrpčih boriti tudi proti izkoriščanju pri nakupovanju raznih potrebščin in prodajanju raznih pridelkov. Delavci so ustanovili že na tisoče in tisoče takoiimenovanih konzumnih društev, ki imajo nalogo, da v velikem skupno naročajo za svoje člane razne potrebščine, ki se rabijo v domačem gospodarstvu, kakor špecijsko blago, obleka itd. Tudi kmetovalci so se začeli že zgodaj gibati, da dobe nakupovanje raznih potrebščin v svoje roke in sicer s tem, da si ustanove nakupna društva. Po nekod, n. pr. na Danskem, na Finskem, na Ruskem, na Ogrskem in v Galiciji imajo kmetovalci čisto navadna konzumna društva za nakupovanje špecijskega in kolonijalnega blaga, obleke, sploh vsakovrstnih drobnarij, ki se pri nas prodajajo v trgovinah z mešanim blagom. Zopet v drugih državah, n. pr. v Nemčiji in deloma na Avstrijskem pa si ustanavljajo kmetovalci nakupne zadruge samo za nakupovanje važnih kmetijskih potrebščin, kakor umetnih gnojil, močnih krmil, semen in kmetijskih strojev. —

Zakaj se ustanavljajo take nakupne zadruge? Zato, da dobe člani teh zadrug blago ceneje v roke. Izkušnja namreč uči, da so vsi prekupčevalci, ki so se postavili med tistega, ki blago prideluje in med onega, ki ga zadnji porabi v svojem gospodarstvu, vedno gledali samo na to, da za sebe naredijo pri celem trženju kolikor mogoče največji dobiček. Po štiri do pet prekupcev je včasih med pridelovalcem in med onim, ki blago zadnji rabi. In da si dajo prekupci svoje delo dobro plačati, to vidimo na prvi pogled; saj je samo treba pogledati, kateri stan ima razmeroma več premožnih ljudij: trgovski ali kmečki. Nakupne zadruge imajo torej namen, da se prekupce izloči in da se kupi naravnost od pridelovalca samega, ker se na ta način prihrani ves oni izdatek, ki je poprej šel v žep prekupcev. S pomočjo nakupnih zadrug dobe ljudje torej cenejše.

v mnogih slučajih pa tudi mnogo boljše blago, kakor od prekupca, kajti znano je, da gre prekupec v svoji dobičkaželjnosti včasih tako daleč, da prodaja tudi slabo, pokvarjeno blago mesto zdravega in dobrega. —

Rekli boste, da stopijo zadruga na mesto prekupcev, da tudi zadruga potrebujejo dohodkov za kritje svojih režij. To je res. Res je pa tudi, da take zadruga istotako delajo dobiček in da izkazujejo mnogokrat celo prav visoke dobičke; toda tu pridemo zopet ravno na isto, kakor pri posojilnici: te nakupne zadruga niso last enega samega, temveč so last vseh članov, torej last vseh tistih, ki kupujejo in z naročevanjem pomagajo zadrugi do dobička, ki se do gotove mere koncem leta med člane razdeli, deloma pa spravi kot skupna last vseh članov v rezervni fond zadruga. Ta prekupec, zadruga, dela torej le v korist članom, med tem ko dosedanji zasebni prekupci posameznike le izrabljajo za to, da bi pri tem sami živeli in po možnosti tudi obogateli.

Vprašajmo se sedaj, kaj bi bilo v naših razmerah glede združnega nakupovanja in prodajanja najboljše storiti? Že iz kratkih dosedanjih izvajanj jasno sledi, da bi bilo az vsakogar najboljše, ako bi se naši ljudje mogli pri vsem kupovanju potrebščin in pri prodaji pridelkov izogniti prekupcem. Najboljše bi bilo, če bi se ljudje povsod združili v nakupne in prodajne zadruga in bi si ves svoj nakup in prodajo uredili potom teh zadrug ter bi za vse to delo dobiček obdržali za se. To bi bilo najboljše. Toda priznati si moramo, da naše ljudstvo za tako veliko gibanje še ni zrelo. Pred 15 leti približno se je začela pri nas agitacija za kmečke konzumne zadruga. Pri drugih narodih se take zadruga izvrstno obnesejo. Pri nas to ni šio, deloma zato ne, ker je pri tisti agitaciji bilo preveč političnega strankarstva zraven, deloma pa radi tega ne, ker še naše ljudstvo ni bilo vzgojeno za tako gospodarsko delo. Je škoda, da se takrat ni obneslo, ampak brezdvomno je, da se bomo na tisto pot enkrat zopet povrnil. —

Ako v polnem obsegu pri nas še ne gre nakupovanje in prodajanje organizirati združno, potem se lotimo tega dela v toliko, v kolikor nam je uspeh po razsojanju sedanjih razmer zagotovljen. In to bi bilo združno nakupovanje kmetijskih potrebščin i. s. umetnih gnojil, semen, kmetijskih strojev in močnih krmil ter prodajanje kmetijskih pridelkov. V obojem pogledu se pri slovenskih kmetovalcih posluje že več let. Tudi Zadruga Zveza v Celju je pričela s skupnim naročevanjem teh raznih potrebščin za svoje članice ter z skupno prodajo sena, ki tvori po mnogih krajih Spodnje Štajerske važen

pridelek. Blagovni oddelek Zadrúžne Zveze je še mlad, toda že sedanje izkušnje kažejo, da se tu odpira našim zadrugarjem delokrog, v katerem bodo lahko prinesli ljudstvu ogromne gospodarske koristi.

Kar se tiče enkrat umetnih gnojil, smo opazili, da so zasebni trgovci po Spodnje-Štajerskem delali pri trženju z umetnimi gnojili naravnost ogromne dobičke. Pri navadnih gnojilih, pri Tomaževi žlindri, so zaslužili pri vagonu po 60—150 K, pri dražjih gnojilih, kakor pri čilskem solitru in amonijaku ter pri drugih so zaslužili pri vagonu po 6—800 K. Koliko sto vagonov umetnih gnojil že pride danes samo na Spodnje Štajersko in koliko desetisočev, celo stotisočev denarja gre samo pri umetnih gnojilih v roke zasebnim prekupcem. Vse to si lahko kmetovalci obdržijo zase i. s. na ta način, da naročajo blago potom svojih zadrug, potom svojih posojilnic. Ker je pri drugih avstrijskih narodih skupno nakupovanje umetnih gnojil že mnogo let staro in zelo razvito, so si ustanovili že imenitne naprave, da dobijo čim najcenejše in najboljše blago v svoje roke. Tako sklepa Splošna zveza avstrijskih kmetijskih zadrug na Dunaju, torej državna centrala vseh avstrijskih zadrúžnih zvez, pri kateri je tudi celjska Zadrúžna Zveza včlanjena, pogodbe z združenimi tovarnami za Tomaževo žlindro, za kajnit in kalijevo sol, vsako leto za mnogo tisoč vagonov in prejme kot največji naročnik, kar je samoobsebi razumljivo, to blago v najboljši kakovosti in najceneje, ker se Splošna Zveza zadovolji pri vagonu s prispevkom od 2—3 K in Zadrúžna Zveza zopet s par kronami in ker se morejo zunaj posamezne posojilnice, ki za svoje člane naročajo umetna gnojila, zopet zadovoljiti le s par kronami zaslužka od umetnih gnojil, je pač jasno, da kmetovalci nikjer ne morejo dobiti bolj ugodno umetnih gnojil, kakor pri zadrúžnem naročevanju. —

Se nekaj družega pride tukaj v poštev. Po izkušnjah, ki jih imajo posebno po onih deželah, kjer je kupčevanje z umetnimi gnojili najbolj razvito, to je Češko in Moravsko, se je vrnila cela vrsta nesolidnih tvrdk, ki prodaja umetna gnojila sicer mnogo ceneje, kakor razne zadrúžne zveze, toda izkazalo se je, da dotično blago nič vredno ni. Razni kmetijski strokovnjaki so začeli zasledovati te nesolidne tvrdke in se je sodnijsko dokazalo, da so te tvrdke prodajale kmetom tako slaba umetna gnojila, da so včasih pri vagonu zaslužile po 1.500 K. Ravno v zadnjem času je izšla tudi v nemškem jeziku razprava češkega kmetijskega učitelja Rajha, kjer so vse te razmere natančno opisane. Tudi proti tem razmeram se mora skupno nakupovanje potrebščin bojevati. Ker kmetovalci kupujejo pri skupnih naročilih cele vagone, stane malenkost, ako se da celi

vagon preiskati pri kakem preskuševališču. Stane to le par kron in pride na enega komaj par vinarjev. Če pa kupujejo posamezni kmetovalci pri prekupcih umetna gnojila, bi jim prišlo pač mnogo predrago, ako bi vsako malenkost hoteli dati preiskati. —

Kar velja za umetna gnojila, ravnoisto velja tudi za nakupovanje močnih krmil, semen in kmetijskih strojev. V vsakem oziru ima zadružna organizacija pogodbo z najsolidnejšimi tvrdkami in more torej svojim članom z izločitvijo vseh prekupcev najbolje postreči. —

Tudi s prodajanjem se je naša zveza začela v zadnjem času pečati i. s. s scenom, ki ga pošilja na Češko za vojaštvo. Napravili smo pri tem izkušnjo, da je pri prodajanju kmetijskih pridelkov odiranje naših kmetovalcev še mnogo večje, kakor pri nabavljanju potrebščin. Da zaslužijo prekupci pri vagonu sena par sto kron, včasih celo 400—500 K, to ni čisto nič nenavadnega. Lahko rečem, da je v veliki meri zasluga Zadružne Zveze, ako je n. pr. po celem celjskem okolišu v zadnjih dveh letih nagnala ceno za seno skoraj za polovico kvišku, tako da danes prekupci tega pridelka ne dobijo več tako po ceni v roke, kakor še začetkom lanskega leta in poprej vedno; toča zmiraj še tako po ceni, da imajo še vedno prevelik dobiček pri tem. Koliko sto vagonov raznih pridelkov gre vsako leto iz Spodnje Štajerske in koliko sto tisočev zaslužijo pri tem prekupci! In vendar bi vsi ti veliki zneski lahko ostali v žepih naših kmetovalcev, ako bi se kmetovalci združili v prodajne zadruge in tako sami skrbeli za prodajo tam tja, kjer se pridelki nazadnje rabijo in kjer se jih tudi najboljše plača. Tu mora naša zadružna organizacija poseči vmes, kajti tu gre za prevelike gospodarske koristi našega kmetijstva. —

Vpraša se sedaj, kakšne naj bodo te nakupne in prodajne zadruge? Za enkrat niti potrebno ni, ustanavljati posebnih prodajnih in nakupnih zadrug. Mnoge naše posojilnice imajo že v pravih določeno, da se smejo pečati tudi s skupnim naročevanjem in s skupnim prodajanjem blaga. Tiste posojilnice pa, ki tega še nimajo v pravih, naj svoja pravila v tej točki dopolnijo. Nai si ne predstavljajo posojilnice, da je to bogve kako težko delo. Ni jim treba druzega, kakor obrniti se na Zadružno Zvezo, da jim ista da navodila glede umetnih gnojil in naj potem med svojimi člani in v celem svojem okolišu poberejo naročila, tako da bodo lahko naročile cel vagon umetnih gnojil. Ko je naročilo skupaj, naj ga dajo Zadružni Zvezi in Zveza potem že vse potrebno poskrbi. Če rabijo mogoče po mnogih krajih za svoje člane še pouka o rabi umetnih gnojil, naj se obr-

nejo na Zvezo, ali pa naravnost na kmetijske potovalne učitelje, da se priredijo v dotičnih krajih o tem predmetu predavanja. Ravno tako naj posojilnice v svojem okolišu zasledujejo, kakšnega pridelka se največ proda iz dotičnega okoliša in naj skušajo ljudi poučiti, da bodo te pridelke najboljše prodali tedaj, ako jih bodo prodali skupno brez prekupcev. Naj posojilnice zbirajo podatke, katera množina pridelkov bi se tam dobila in katero množino bi hoteli prebivalci dotičnega okoliša skupno prodati ter naj to vedno javijo Zvezi. Zveza bo vedno s svojimi stiki, ki jih ima s trgovskim svetom, ukrenila to, kar bo za dotične kmetovalce najugodnejše. —

Če se govori o zadružnem blagovnem prometu, potem si ljudje navadno mislijo, da je to bogve kako komplicirana stvar. To je čisto priprosto in ne potrebuje čisto nič družega, kakor previdnosti. Na vaši strani zunaj ne potrebujete ničesar družega, kakor da zbirate naročila. Za previdnost glede določbe cen pa prevzame odgovornost Zveza in za kakovost blaga pa napram zadružni organizaciji dotične tvrdke. Celo poslovanje je dokaj enostavno in donaša vendarle, ako je dobro organizirano, to se pravi, ako se ga povsod poslužujejo vsi tisti, katerim je namenjeno, ogromne gospodarske koristi. Naj stori torej tudi ta okoliš v tem poslovanju z današnjim zborovanjem korak naprej.

LEMEŽ, DUNAJ:

Zadružništvo.

(Predaval v zadružnem seminarju akad. društva »Slovenija« na Dunaju, dne 6. II. 1914.)

Pričujoči referat hoče biti nekak uvod v vrsto predavanj in debatnih večerov o zadružništvu, ki bi tvorili v svoji celoti nekak zadružni seminar. Vsled omenjenega uvodnega značaja pričujočega referata je jasno, da se moram v njem dotakniti vseh zadružnih vprašanj, da zadobimo pregledno sliko o stanju in razvoju te gospodarske institucije. Ker pa nimamo samo teoretičnega interesa na zadružništvu, ampak ker so predvsem praktični povodi, da se oprimemo temeljitega studija te oblike gospodarskega življenja in ta praktični povod je vprašanje zadružništva na Slovenskem, zato je neobhodno potrebno, da skušamo na podlagi naših študij najti smer zadružnega

delo na Slovenskem in oceniti to obliko gospodarskega življenja z vidika gospodarskega in socialnega stanja slovenskega ljudstva in njegove gospodarske emancipacije ter povzdige njegove gospodarske produktivnosti. V teh dveh glavnih točkah, s katerimi se hoče baviti pričujoči referat, pa je, mislim, tudi obenem podan okvirni program našega združnega seminarja, katerega namen je pač konec koncev, da vzbudi v udeležencih zanimanje za združno delo, obenem pa upam, da bo tudi možno, da izkristaliziramo vsaj deloma orise slovenskega gospodarskega programa. Ali še več si želim od tega združnega seminarja in sicer nekaj, kar se pri nas pogreša na vseh poljih — sodelovanja slovenske žene. Ni morda polja, kjer je sodelovanje žene tako potrebno kot ravno združno polje. Da to ni samo moja pobožna želja in izraz mojega življenjskega nazora v smeri popolnega demokratizma, ampak da je to drugod že dejstvo, omenjam le sodelovanje žen pri konsumnem združništvu v Nemčiji in deloma tudi v Avstriji, zlasti pa na Angleškem. Ali nimamo le praktičnega sodelovanja, najdemo tudi ženo v teoriji združništva kot n. pr. Gertrud David, Adele Gerhardt, Katarine Webb itd. Sicer je moje mnenje o slovenski ženi skrajno pesimistično, ker po večini so še danes naše ženske le v dekoracijo, a o kakem resnem delu pri njih ni govora. Vzrok ne leži sicer samo v naših ženskah, ampak korenine tiče deloma v reakcionarnih nazorih naših takozvanih naprednih moških.

»Zadruga« najdemo že v starem in srednjem veku in deloma jih najdemo še danes v oni prejšnji obliki. Ali te zadruga je strogo ločiti od modernih pridobitnih in gospodarskih zadrug. Te so moderne: 1. v njih postanku; 2. v njih pravnih in gospodarskih strukturah in 3. v njih smotrih.

Moderna zadruga je nastala kot reakcija proti izrastkom ekstremnega gospodarskega liberalizma s svojimi principi: *laissez faire*, *laissez passer*. Ta ekstremni gospodarski liberalizem je ustvaril moderno socialno vprašanje. Moderna zadruga je otrok sile, ki so ga ustvarili gospodarski in socialni nedostatki. Ti so pa zopet posledice modernega kapitalizma in njegovega gospodarskega življenja. Naloga zadruga bi naj bila po mislih nje ustanovnikov, da bi tvorila družabno formo, prirojeno za gospodarsko slabejše kroge prebivalstva. Ali ti tvorijo le tedaj koristen del združništva, ako je v njih do mere razvit socialni čut in socialna odgovornost.

Zadruga so zasebno pravne institucije in temelje na svobodni združitvi njih članov. Strogo je ločiti od njih prisilne zadruga, ki jih zamore izsiliti država s pomočjo in vsled javnega prava. Vendar je

vprašanje, katera oblika združništva ima prednost, ali svobodna ali pa prisilna. Ako presojava to vprašanje z vidika, da je namen za druge ta, da služi v gospodarsko emancipacijo njenih članov, potem moramo pač dati prednost svobodni zadrugi iz čisto priprostega psihičnega dejstva: da na nobenem polju, torej tudi na gospodarskem ni možno dati samostojnost v dar. Pravo in trajno samostojnost si je možno pridobiti le z lastno silo in energijo.

Ko smo se tako seznanili na kratko s postankom zadruga in se kratko dotaknili vprašanja o svobodni in prisilni zadrugi, pridemo v važno vprašanje gospodarskega bistva svobodne zadruga. Mislimo s tem kompleks principov, ki vladajo to gospodarsko institucijo. Danes jih zamoremo le kratko omeniti. Natančneje se zamoremo baviti z njimi šele v poznejših predavanjih, ko preiščemo njih gospodarsko, socialno in pravno plat.

Predvsem je treba poudariti, da stopijo pri zadrugi v ospredje člani, ki dajo značaj tej gospodarski instituciji, dočim stopa kapital na drugo mesto. Kapital ne nastopa tu kot gospodar kot pri akcijski družbi in pri drugih kapitalističnih organizacijah, ampak kapital nastopa tu le kot sredstvo, on služi. S tem je pač dan bistven razloček med akcijsko družbo in zadrugo. Ta osebni značaj zadruga se javi tako v pravicah kot dolžnostih. Dočim gre pri kapitalistični družbi predvsem in v prvi vrsti za množitev kapitala, torej za dobiček, gre pri zadrugi predvsem in v prvi vrsti za zadostitev osebnih potreb združnikov, vsled česar ima kapital tu le služeečo funkcijo. Ko smo ravno pri pravicah združnikov, se zamoremo takoj tudi vprašati, po katerem principu participirajo združniki na gospodarskih prednostih zadruga. Princip participiranja določuje dejstvo, v kolikor se je združnik udeležil in posluževal združnega obrata. V tem principu se že javi demokratičen značaj zadruga, o katerem govorim malo niže. Predvsem pa se kaže osebni značaj zadruga v obveznostih, dolžnostih združnikov napram zadrugi. Ta se javi v velikem pomenu osebne zaveze za obveznosti zadruga. Po obsegu te zaveze ločimo zadruga v zadruga z neomejeno zavezo in v zadruga z omejeno zavezo. In na Nemškem imamo še zadruga z neomejeno doplačilno zavezo. Pri zadrugi z neomejeno zavezo jamči vsak združnik zadrugi za njene obveznosti s celim svojim premoženjem, pri zadrugi z omejeno zavezo pa le z gotovo vsoto. Zadruga z neomejeno doplačilno zavezo stoje na istem principu obveznosti ko zadruga z neomejeno zavezo, razlika je le v slučaju, da pride taka zadruga v konkurz. Pri zadrugi z neomejeno zavezo lahko iztožijo upniki svoje terjatve po gotovem terminu od vsakega združnika posebej, dočim je ta

tožba posameznega zadružnika izključena pri zadrugi z neomejeno doplačilno zavezo.

Posebno je treba poudariti demokr. značaj zadruge, ki sem ga omenil deloma že zgoraj. Ta demokratičen značaj zadruge se javi predvsem v enaki in neprenosni aktivni in pasivni volilni pravici brez razlike spola. Ali s tem bi bila dana le formalna demokracija. Materijalna demokracija pa se javi v odločilnem pomenu občnega zbora. Značaj zadruge zahteva sodelovanje in soodločevanje vseh zadružnikov, vsled česar mora biti vsaka zadruga omejena na manjši teritorij. Nadalje se javi demokratičnost zlasti tudi v tem, da je volilna pravica neodvisna od števila delnic, ki jih ima ta ali oni zadružnik.* Vsak zadružnik ima samo en glas in četudi bi imel celo vrsto delnic. Pa tudi v neprenosnosti volilne pravice se javi demokratičen značaj zadruge, tako da je izključeno, da bi zamogel združiti na ta način en zadružnik v sebi več glasov. Toda kljub vsem tem demokratičnim principom, bi bila zadruga še vedno samo formalno demokratičnega značaja, če manjka zadružnikom minimum splošne trgovske kot specijelno zadružne izobrazbe. To je ravno pri vseh demokratičnih institucijah naše dobe ona preporna točka, vsled česar zametujejo nekateri moderni demokratizem. Vendar moramo upoštevati dejstvo, da je vedno lažje ustvariti formo tudi z odgovarjajočo vsebino. Forma se lahko ustvari čez noč, ali vsebina rabi čas. In končno je treba še poudariti en princip in to je princip samopomoči, na katerem temelji zadružništvo. Ta samopomoč je ali čista samopomoč ali pa samopomoč z državno podporo.

Ko smo tako spoznali kompleks principov, ki ovladajo gospodarsko bistvo zadruge, se nam usiljuje še novo vprašanje in sicer vprašanje sistematične razdelitve zadrug. Imamo tu najrazličnejše poskuse razdeliti zadruge po gotovih principih. Za primer omenjam tu razdelitev od Jacoba, ki jo poda v svoji knjigi: »Volkswirtschaftliche Theorie der Genossenschaften«. On deli zadruge predvsem v zadruge producentov in v zadruge konzumentov. Za kriterij, katera zadruga velja za zadrugo producentov in katera za zadrugo konzumentov, je dal veljati dejstvo, če oni, ki se organizirajo v zadrugi, storijo to kot producenti ali kot konzumenti ali kratko, če si hočejo z ustanovitvijo zadruge zboljšati gospodarsko stanje kot producenti

* Po avstrijskem zadružnem pravu ta demokratičen značaj zadruge še ni v tem obsegu uveljavljen. Pač pa n. pr. v Nemčiji. Boljše bo pri nas po reformi zadružnega zakona. Vsaj vladni načrt to obljublja. Opomba uredništva.

ali kot konzumenti. Iz te glavne razdelitve prehaja Jacob potem v specijelno razdelitev, o kateri bomo govorili v enem poznejših predavanj.

Posebne važnosti za uspevanje in razvoj zadružništva so vprašanja organizacije med posameznimi zadrugami. To so namreč vprašanja centralnih zadrug, zadružnih zvez, revizijskih zvez, internacijske zveze. Kadar doseže zadružništvo v kakem teritoriju določeno stopnjo razvoja, se pokaže potreba po višji organizaciji, ki jo narekujejo najrazličnejši zadružni problemi. Omenim tu le nekatere: revizija, kredit, centralizacija denarja, produkcija v velikem itd. Pridejo vprašanja o razmerju med zadružništvom in državo, med zadružništvom in političnimi strankami. Ni možno, da bi zamogli danes vse to le na kratko orisati. Zamoremo le omeniti to obilico zadružnih vprašanj, obravnavali jih bomo ob drugi priliki. Isto velja i o razvoju zadružništva. Omenimo lahko le to, da je začetek konzumnega zadružništva bil storjen na Angleškem, da je tam tudi najbolj razvito. Kmečko zadružništvo cvete zlasti na Danskem. Na Nemškem se je zlasti v poslednjem času zelo povzdignilo zadružništvo in Nemška ima tudi največ teoretičnega zadružništva.

Razni primeri o razvoju zadružništva.

Zadružništvo na Slovenskem:

1. socialna konstrukcija slovenskega naroda: (gospod. slabotni):
 - a) mali in srednji kmet;
 - b) obrtnik;
 - c) delavec;
 - d) inteligenca.
2. gospodarska emancipacija na podlagi individualnega gospodarstva škodljiva malemu narodu, potreba zadružnega gospodarstva (Danska, Finci, Irci itd.)
3. Povzdiga kmetijstva:
 - a) preštudirat zemljo našega kmeta in klimo;
 - b) rentabiliteta malega in srednjega gospodarstva;
 - c) živinoreja, poljedelstvo, vrtnarstvo, vinarstvo, sadjarstvo, sladkorna pesa;
 - d) povzdiga produktivnosti, razdolževanje posestev, kmečko dedno pravo, razkosavanje posestev, fizeseljevanje;
 - e) kmetijsko šolstvo.

4. Kmetško združništvo pri nas:

- a) strankarsko razdrapano (nevtraliteta);
- b) kreditno;
- c) konzumno;
- d) produktivno;
- e) centralna organizacija;
- f) razmerje k Avstriji in Jugoslovanom;
- g) strokovna združna izobrazba.

5. Obrtnik in obrtno združništvo.

6. Delavec in konzumno združništvo.

7. Združne zavarovalnice.

Smer dela v združnem seminarju:

1. Se natančno baviti predvsem s splošnimi pojmi, da dobimo vpogled v združništvo. V to naj služi moj referat, ki ga pričnem prihodnjič.

2. Avstrijski združni zakon.

3. Stanje in razvoj slov. združništva.

MILOŠ STIBLER:

Trideset let združnega dela.

(Nadaljevanje.)

Občni zbor leta 1896.

Vršil se je dne 17. decembra 1896 v sejni dvorani Posojilnice v Narodnem domu v Celju. »Predsednik naznani, da njegovo poročilo letos ni tako obširno, ker je Zveza letos čakala na to, da se vrši v državnem zboru vprašanje o obligatorični reviziji posojilnic ter da stopi ta postava v veljavo. Ker se je pa ta zadeva nekako zavlekla s tem, da gosposka zbornica še ni odobravalala sklepa poslaniške zbornice Zveza tudi ni hotela kaj važnega ukreniti, preden ne stopi ta postava v veljavo. Vlada se najbrž ne strinja s točko, da sme po 20 posojilnic snovati si svojo »Zvezo«, katero stališče zavzema tudi naša Zveza, nego vladni načrt glasil se je tako, da sme Zvezo napraviti najmanj 50 posojilnic. Pri lanskem občnem zboru se je sklenilo, da bode Zveza sklicala izvanredni občni zbor, kakor hitro bode postava, glede obligatorične revizije posojilnic rešena, v namen, da spremeni Zveza svoja pravila ter da začne potem na podlagi teh v smislu novega zakona svoje delovanje. Ker pa ravno ni še v veljavi, se izvanredni občni zbor ni mogel sklicati.«

»Glede vdeležitve današnjega občnega zbora naznani predsednik, da so bile povabljene vse posojilnice, tudi take, katere dosedaj še niso pri naši »Zvezi«. Istotako razposlal se je Letopis, kakor tudi poprejšnja leta vsem posojilnicam. Glede prikazni, da je letošnje leto nastala neka denarna kriza, pravi predsednik, se ne smemo preveč bati, ker ta ni zavladala smo pri nas, nego se je pojavila v vseh kronovinah našega cesarstva, in to zbog slabe letine. Upamo pa upravičeno, da se bode obrnila stvar že prihodnje leto na boljše. Vprašanje nastane, kako bi si preskrbele v enakih slučajih posojilnice zadostno gotovine oziroma kredita. To bi bilo lahko, ko bi imele posojilnice take menice, katere bi lahko pri enakih krizah predložile večjim zavodom v eskompt. Ker je pa pri naših posojilnicah vendar le nasvetovati, naj posebno kmečkim prošnjikom ne posojujejo na menice nego na dolžna pisma, se ta ne dajo predložiti nikamor. Zaradi tega pa misli predsednik, da naj posojilnice gledajo strogo na to, da ne presegajo svojega delokroga in da naj delajo kolikor mogoče z lastnimi sredstvi, potem tudi ne bodo lahko prišle v zadrego zaradi gotovine. Sicer pa je celjska posojilnica, katera je kot taka največja dosedaj, vedno pomagala rada vsakej sestri, katera se je na njo obrnila. Če ji letos to v enem ali drugem slučaju ni bilo možno, je pomisliti, da gradi ona »Narodni dom«, v katerem leži veliki kapital.«

»**Poročilo društvenih revizorjev**«: »Na to govori Avg. Endlicher obširno in temeljito kako potrebno je, da se posojilnice bolj natanko in večkrat revidirajo. Obžaluje tudi, da se je osnovala na Kranjskem Zveza, ki snuje male posojilnice v sebične politične namene. Prosi tudi predsednika, da dela z vsem svojim vplivom proti takim malim Zvezam, ker to mora privedi posojilništvo na nezdravo podlago in do končnega poloma. Govori nadalje glede olajšav pri izposojilih in pravi, da zakon nikakor ni popolen in da ta z jedno roko daje z drugo pa grabi in prosi predsednika, da bi delal na to, da se zakon tako spremeni, da bi posojilnice v resnici imele kak hasek od njega. Nadalje razpravlja Endlicher prav poučno in temeljito o letošnjem Letopisu in navaja iz istega važne stvari, iz katerih se razvidi stanje rezerv, izposojil itd. posameznih posojilnic ter graja tu in tam posamezne točke. Konečno stavi predlog, da naj pusti Zveza posojilnice bolj pogosto revidirati, kateri predlog se tudi sprejme.«

»Gospod Simon poroča, da je pregledal letos naslednje posojilnice: Fram, Slov. Bistrica, Konjice, Makole, Ormož, Sevnica, Žalec, Marenberg, Dol, g. F. Lončar pa je revidiral tudi še posojilnice v Ljubnem, Mozirji, na Vranskem in Gornjemgradu. V obče našel je

g. revizor še precej v redu, samo prizna, da je nekaterim posojilnicam glede knjigovodstva potreba še mnogo poduka. Različne nedostatke je grajal ter iste skušal po možnosti tudi odpraviti. Opozarja tudi, da naj se pri posojilnicah vodstvo ne preveč le eni osebi poveri, da se ne pripeti kak slučaj, kakor se je zgodilo pri eni posojilnici na Koroškem, katerega vendar ni treba razpravljati javno. Gospod Simon tudi priporoča, da naj gledajo posojilnice na to, da ne bodo prekoračile svojih mej in da imajo vedno dovolj mobilnega imetja. Konečno dostavi govornik, da je pregledal tudi mnogim posojilnicam, zlasti Koroškim letne račune, katere so mu vposlale in izjavi, da je pripravljen to storiti tudi v bodoče.«

»G. preds. opozarja, da je Zveza sklenila že 23. julija 1887, da priporoča vsem posojilnicam, da morajo imeti najmanj 10% vlog gotovine na razpolaganje. Glede novih posojilnic na Kranjskem pa omenja, da mu je težko kaj storiti, ker ni umestno vmešavati se v razmere, ki vladajo sedaj na Kranjskem. Glede revidiranja kranjskih posojilnic pa prosi g. Endlicherja, kateri je itak bil že imenovan drugim revizorjem za Kranjsko, da bi v dogovoru z g. Lapajnetom prihodnje leto revidiral Kranjske posojilnice. Istotako poveri se uredništvo Letopisa g. Endlicherju, ker je g. Lapajne izjavil, da mu vsled vednega bolehanja v bodoče ni mogoče tega posla voditi. G. Endlicher obljubi, da bode stopil v dogovor z g. Lapajnetom glede obeh zadev ter da bode storil vse, kar mu je mogoče za posojilništvo, za katero je vnet in katerega razvoj mu leži pri srcu. V svojem poučljivem govoru reagira prav temeljito g. Endlicher na vsa danes sprožena vprašanja.«

»**Razni nasveti:** »Posojilnica v Šmarji pri Jelšah stavi predlog, naj zveza odobri nasvet, da naj posojilnice med seboj ena drugi javijo, če katera stranka prosi posojila izven okraja posojilnice, da se s tem zabrani, da ne more kdo jemati tu na osebni kredit in tam pa napraviti hipotekarni dolg, ter da se s tem posojilnice obvarujejo morebitnih izgub. Občni zbor to odobri.«

»G. Endlicher misli, da bi take zadeve prevzela Zveza v lastno reševanje. G. Vošnjak pravi, da bi trebalo za to lastnega uradnika, katerega pa si sedaj Zveza ne more zdržati, da pa se pri nas itak že tako prakticira, da posojilnice v enakih slučajih ena drugi poročajo.«

»G. Endlicher prosi vpoštevati okolnosti, da se pograša v knjigi »Navod«, katero je izdal g. Lapajne za uradovanje in snovanje posojilnic, mnogo važnega ter priporoča, da se razpiše primerna nagrada od strani zveze za temeljito spopolnjevanje in preustrojo »Navoda« ali pa naj se izda navodilo za knjigovodstvo.«

VII. Letopis slovenskih posojilnic 1896.

Zvezino načelstvo pravi v »Predgovoru«: »Ko stopamo s tem svojim VII. Letopisom pred svet, žal ne moremo poročati, da bi bile vse slovenske posojilnice član naše »Zveze«. Ni nam bilo pa tudi mogoče od vseh posojilnic dobiti računskih zaključkov, tako da od nekaterih podatki ali do cela manjkajo ali pa so po lanskem poročilu posneti! Tudi letos toraj ne moremo še trditi, da daje naš Letopis povsem popolno podobo slovenskega posojilništva, dasi bi to želeli, ker le tedaj doseže Letopis svoj namen, ako ima vse potrebne podatke o vseh slovenskih posojilnicah. Letos si jih vsled marsikaterih okolščin nismo mogli pridobiti, upamo pa, da nam, ko pridemo prihodnje leto z Letopisom na dan, ne bodo nedostajali ti podatki od nobene slovenskih posojilnic, tudi od tistih ne, ki niso člani naše »Zveze«, ker si jih bomo vedeli na vsak način pravočasno preskrbeti. Sicer je bila pa sestava letošnjega Letopisa v marsikaterem oziru zelo podučna za nas, v obče glede našega posojilništva, pa tudi glede nekaterih posamičnih posojilnic. Ker s posojilnicami, člani naše »Zveze«, nameravamo v bodoče stopiti v tesnejo zvezo, dana boče prilika o teh stvareh marsikaj govoriti, pa tudi možnost, da stopimo s prihodnjim Letopisom kmalo potem pred svet, kadar bodo izdale vse slovenske posojilnice svoje račune, kar bi se pač vsaj do konca februarja vsacega leta moralo zgoditi. Kolikor je na »Zvezi«, da k temu pripomore, zgodilo se boče gotovo, naj bi prav take posojilnice same skrbele za to, da se tudi v tej zadevi približujejo vedno bolj uzoru.«

Iz »Uvoda« posnamemo med drugim sledeče: »V obče nam je pripomniti, da je število slovenskih posojilnic ostalo na Koroškem nespremenjeno, na Kranjskem sta prirasli dve (hranilnici in posojilnici v Škocijanu in v Vipavi), na Primorskem izpustili smo v lanskem Letopisu vpisani zadrugi v Borštu pri Trstu in v Rojanu pri Trstu, ker sta ti dve konsumni društvi, novih ni priraslo, na Štajerskem pa je prirasla posojilnica pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu. Dasi ta napredek ni imenovati sijajen, smemo biti ž njim vendar le zadovoljni, če pomislimo, da je slovensko posojilništvo v zadnjem času tako napredovalo, da se je od nekaterih stranij že mislilo, da je ta napredek prehitel!

Neko čudno prikazen smo zasledili tekom letošnjega leta, da sta se namreč registrovali pri nekem sodnem dvoru dve naših posojilnic na podlagi slovenskega zapisnika o občnem zboru, slovenskih pravil in slovenske prošnje nemški ne le v ostalih rubrikah v registru toda

tudi glede svoje tvrdke, ki mora vendar nepremenjena ostati, kakor se v pravih glasi, tudi če občuje posojilnica n. pr. z Nemci ali Lahji, ako nima morebiti v svojih pravih poleg svojega slovenskega imena tudi še nemškega ali laškega. V tej zadevi povzročili bodemo potrebne korake proti takemu povsem samovoljnemu postopanju.»

»Dalje nam je poročati, da je c. kr. trgovsko sodišče v Trstu odrekalo s svojim odlokom z dne 8. maja 1896 šte. 8170 Podgradski posojilnici pravico, da bi sprejemala hranilne vloge tudi od nezadružnikov in pozvalo starešinstvo, da skliče izvanredni občni zbor in v tem smislu prenaredi zadružna pravila. Ker je ta odlok potrdilo z odlokom z dne 24. julija 1896 šte. 3128 tudi c. kr. deželno nadsodišče v Trstu, vložilo je starešinstvo izvanredni revizijski rekurz pri c. kr. najvišjem sodišču na Dunaju, ter iskalo ob enem pomoči potom pritožbe pri c. kr. ministrstvu pravosodja. V državnem zboru, v katerem se je stvar tudi razpravljala, odgovoril je v zbornici poslancev ugodno gospod ministerski predsednik, kot vodja ministrstva notranjih stvari. C. kr. najvišje sodišče pa je z razsodbo z dne 16. decembra 1896 št. 14.583 razveljavilo gori navedena odloka ter pripoznalo zadruzi pravico, da sprejema hranilne vloge od vsakega, ako tudi ni zadružnik. S tem je bila odstranjena ne le za Podgradsko posojilnico, temveč tudi za marsikatero drugo velika nevarnost, ker je le s to pravico osiguran obstanek naših posojilnic.

Omenimo naj še, da so začela finančna ravnateljstva vsled neke ministerijalne naredbe strogeje postopati pri podelitvi pristojbinskih olajšav na podlagi zakonov z dne 1. junija 1889, št. 91 in 11. junija 1894, št. 111 drž. zak. Nekaterim posojilnicam na Kranjskem so se te olajšave odrekle, dasi so bile sprejele v svoja pravila vse zakonite pogoje za njih pridobitev. Posojilnica na Bledu nastopila je -- pritožba do ministerstva je bila seveda brezuspešna -- pot do upravnega sodišča. Dasi je upravno sodišče za posojilnice neugodno razsodilo, je ta razsodba vendarle velikega pomena v tej zadevi, ker se iz nje učimo, da mora biti posojilnica, ki hoče doseči te pristojbinske olajšave, omejena na eno ali več sosednih, v pravih imenovanih krajnih občin, katere nimajo več ko 2000 prebivalcev, in da mora vse prebitke odkazati pričuvnemu zakladu, do katerega nimajo udle nobene pravice. Ako se sme po pravih majhen del dobička (pri Blejski posojilnici 10%) podeliti članom načelstva kot nagrada za njih trud, se zaradi tega olajšave ne smejo odrekati, pač pa je po sedanjem besedilu zakona za take posojilnice nedopustno, da bi uporabljale del čistega dobička za občekoristne namene, dasi je upravno

sodišče v svojih razlogih naravnost izreklo, da bi bilo opravičeno, da se zakon v tem oziru prenaredi.

Ker je možnost okraju z dobredelnimi darili iz čistega dobička koristiti, eden najvažnejših nagibov ustanovitve posojilnice, upamo, da se bode našim poslancem posrečilo, da izposlujejo to prenaredbo.

Prezirati konečno ne smemo pri tej priliki dveh zakonov, ki stopita z novimi letom v veljavo, novega civilno pravnega reda in davčne reforme. Prvi izreka, da se smejo denarji, ki pridejo v sodno shrambo, kakor n. pr. vadija, po preudarku sodnikov nalagati tudi v posojilnicah, kar je bilo dosedaj nedopustno. Dasi vsled nenaklonjenosti nekaterih sodnikov pri tacihih prilikah posojilničnih knjižic morebiti ne bodo sprejemala vsa sodišča, se bodo odslej vendarle nalagali marsikateri denarji, ki so poprej romali v nemške hranilnice, v domačih posojilnicah. Davčna reforma pa določa, da so posojilnice, katerih pravila so v soglasji s § 1. zakona z dne 1. junija 1889, št. 91 drž. zak. davka proste, izmed ostalih pa one, katere le z združniki poslujejo, ako čisti dobiček ne preseza 300 gld.; ne od prvih, ne od drugih se ne pobira rentni davek.

Od kapitalizovanih in vzdignjenih obresti hranilnih vlog pri vseh posojilnicah pa zadeva vlagatelje priklade prost rentni davek v visokosti 1½%. Dosti posojilnic se je že izreklo za to, da hočejo ta davek same trpeti in da ga ne bodejo vlagateljem odtegovale, kar utegne biti pač najumestneje vže iz računskih ozirrov, kakor tudi zaradi tega, da se privabijo vloge, katerih itak ni nikjer preveč.

Ko bi pa okrajno glavarstvo kot davčna oblast kako posojilnico naprosilo, da predloži imenik vlagateljev in njih bivališč, naj dotična posojilnica to prošnjo odkloni, rekoč, da ni mogoče jej vstreči, ker je to tajnost, ker so vloge napravljene na imena, ki so dostikrat izmišljena, in brez bivališča. Proti morebitni zahtevi takega imenika vložij naj pa dotična posojilnica rekurz, katerega ji bodemo, če treba, sestavili.

Neposredna, v tarifni točki 82. pristojbinskega zakona utemeljena pristojbina 2% od obrestij hranilnih vlog formalno sicer še obstoji, upati je pa, da izide pravočasno zakon, s katerim se bode le ta odpravila z ozirom na rentni davek. Naši poslanci tega gotovo ne bodo prezrli.

Statistični podatki so razvrščeni tako, kakor prejšnje leto. Iz skupnih pregledov slede pri vzglavju »Združniki, dobiček, davki, pristojbine, upravni stroški« sledeča stanja:

Združniki: koncem leta 1895: 44.701, pristopilo leta 1896: 7985, odstopilo leta 1896: 1619, stanje koncem leta 1896: 51.405.

Od dobička leta 1896 porabilo se je za rezervne zaklade 65.327 goldinarjev 94 kr., za dobrodelne namene 9466 gld. 99 kr., za divjendo 7885 gld. 89 kr., za nagrade 8468 gld. 82 kr. Davki in neposredne pristojbine 11.570 gld. 40 kr. Upravni stroški 48.834 gld. 19 kr.

Skupni pregled »Lastno in tuje imetje in ostala pasiva« izkazuje sledeča stanja:

Število posojilnic: z neomejeno zavezo 92, z omejeno zavezo 17.

Lastno imetje koncem leta 1896: Število deležev 51.836. Stanje deležev koncem leta 1896 z obrestmi vred 893.393 gld. 18 kr. Rezervni zakladi 648.586 gld. 87 kr. Skupno lastno imetje 1.542.480 gld. 05 kr.

Tuje imetje leta 1896: Vloge s kapitalizovanimi obrestmi vred 13.073.922 gld. 45 kr. Obrestna mera povprečna 4.43%. Izposojila 187.512 gld. 80 kr. Skupno tuje imetje 13.261.435 gld. 25 kr. Na 1 gld. lastnega imetja pride tujega 8.53 gld. Ostala pasiva. Dobiček 118.561 goldinarjev 50 kr. Predplačane obresti 86.788 gld. 53 kr. Razna druga 52.881 gld. 83 kr. Skupna pasiva 15.062.147 gld. 16 kr.

Skupni pregled: »Posojila in druga aktiva«: Stanje posojil koncem leta 1895: 12.796.290 gld. 86 kr. Obrestna mera najvišja 5.88%, najnižja 5.32%. Zaostale obresti 165.255 gld. 37 kr. Naloženi denarji z obrestmi vred 1.229.623 gld. 86 kr. Nepremičnine 467.339 gld. 25 kr. Inventar 19.795 gld. 69 kr. Vrednost papirjev 22.872 gld. — Ostala aktiva 46.435 gld. 98 kr. Gotovina 314.533 gld. 65 kr. Skupna aktiva 15.062.147 gld. 16 kr.

Slede »Opazke«. Pod vzglavjem »V obče« beremo med drugim: »Ako primerjamo število posojilnic s številom prebivalcev v posamičnih deželah, vidimo, da ima Kranjska (498.958 prebivalcev) na 9.072 prebivalcev 1 posojilnico, Koroška (181.471) na 9.551, Primorska (695.384) na 57.949 in Štajerska (457.165 prebivalcev) na 15.327 prebivalcev 1 posojilnico.

Na visoko število Primorskega upliva število prebivalcev Trsta in to, da ima cela Istra s 317.610 prebivalcev le 4 posojilnice, tako da spada tu na 79.402 prebivalcev 1 posojilnica. Trst in okolica s 157.466 prebivalci pa ima 1 posojilnico, na Goriškem pa s 220.308 prebivalci od 7 posojilnic 1 na 31.475 prebivalcev. Število prebivalcev vzeli smo na Štajerskem in Koroškem glede vseh slovenskih sodnih okrajev v poštev.

Povprek obstoji toraj v slovenskih pokrajinah za 16.079 prebivalcev 1 posojilnica, kar vtegne biti dokaz, da imamo še premalo posojilnic, tudi ako se oziroma na poleg slovenskih obstoječe nemške

in laške posojilnice in na obstoječe hranilnice, katere osebnega kredita ne morejo skoro prav nič gojiti, pa tudi z gojenjem zemljiškega (hipotečnega) kredita našemu oratarju ne v toliki meri pomagati, v kakoršni je pomoči potreben.

Če razdelimo število vseh zadrušnikov 51.405 na 1.832.978 prebivalcev slovenskih pokrajin, pokaže se, da je izmed 36 prebivalcev 1 posojilničar.

V posamičnih kronovinah je pa na Koroškem izmed 31, na Kranjskem izmed 37, na Primorskem izmed 109 in na Štajerskem izmed 17 prebivalcev 1 posojilničar. Razlika teh števil kazala bi glede prebivalcev spadajočih na 1 posojilnico, da je Primorska in za njo Štajerska še potrebna posojilnic (zares nima kozjanski okraj še nobene). Glede prebivalcev spadajočih na 1 posojilničarja je tudi Primorska, za njo pa Kranjska najbolj potrebna posojilnic, ki je glede števila prebivalcev, za katero obstoji ena posojilnica ž njim najbolj preskrbljena. Na to razliko vpliva deloma to, da nam na Kranjskem glede nekaterih posojilnic število zadrušnikov ni znano, na Štajerskem ga pa povsod poznamo.

Nato se na 14 straneh razpravlja o »Načrtu novega zadružnega zakona«. Nadalnje opazke se ozirajo na sledeče strani slovenskega posojilništva: »Skupno lastno imetje«. »Dobiček in njegova uporaba.« »Hranilne vloge«. »Izposojila«. »Posojila«. »Zaostale obresti«. »Naloženi denarji in papirji«. »Nepremičnine, inventar, gotovina«. »Rezervni zakladi«. O vsem tem se obširno razpravlja na 12 straneh in sicer se razpravlja »iz stališča tega načrta (za novi zadružni zakon) s posebnim ozirom na to, kar bode iz njega prejkoslej in prejkone prešlo v zakon«.

Sledi »kratko navodilo, kako sestavljati posojilnične letne račune«. Obsega 14 strani. Na koncu je objavljen »Zvezin« računski zaključek in zapisnik občnega zbora za l. 1896.

Tega Letopisa ni več sestavil ravnatelj Lapajne. Pisatelj sicer ni podpisan, po slogu pa sklepam, da ga je sestavil Fr. Jošt ali Endlicher.

Odborova seja dne 28. junija 1897.

»Sklene se, da se v smislu sklepa zadnjega občnega zbora gosp. Endlicher vpraša, kako stoji zadeva o sestavi Letopisa za leto 1896, in da se pri sestavi taistega posebno ozira na statistične podatke, tudi se naproši g. Endlicher, da naj revidira Posojilnice v Radečah in Mokronogu.«

»G. predsednik omenja, da se postava o obligatorični reviziji v gosposkej zbornici ni rešila, zaradi tega mora se pri prihodnjem občnem zboru zveze o daljnjem postopanju revizij končno nekaj skleniti. Sklene se nadalje, da naj g. Simon nekatere Koroške posojilnice pregleduje in sicer takšne, pri katerih on misli, da je revizija potrebna.«

Občni zbor leta 1897.

Vršil se je dne 29. decembra 1897 v sejni dvorani celjske posojilnice. »Preds. g. M. Vošnjak konstatuje sklepčnost in otvori zborovanje s srčnim pozdravom na došle zastopnike ter pooblaščenca raznih posojilnic. V svojem nagovoru naglašja, da se delovanje Zveze letos ni moglo obširno razviti, ker je bilo pričakovati, da se reši postava o obligatorični reviziji posojilnic že to leto tudi v gosposki zbornici. Ker je pa vlada med tem predložila tudi načrt nove združne postave, v kateri je sprejeta tudi obligatorična revizija posojilnic, se najbrž ne bode rešila sploh posebna postava za revizije posojilnic. Kakor hitro pa dobimo novo združno postavo s zakonom o obligatorični reviziji posojilnic, se bode takoj sklical izvanredni občni zbor Zveze, da se predrugačijo naša pravila v smislu postave.«

»O denarnem računu društva Zveze poroča na poziv g. predsednika g. A. Endlicher za l. 1896 in g. F. Lončar za leto 1897 po blagajniškem zapisniku ter se oba računa odobrita. G. predsednik pravi, da bi se blagajniško poročilo lahko glasilo bolj ugodno, če bi vse posojilnice, katere so pri zvezi, redno vpošiljale svoje prispevke. Iz preliminarja, katerega je sestavil po naročilu predsednika revizor g. A. Endlicher se razvidi, da bi znašali dohodki Zveze, če bi vsaj one posojilnice, katere so že sedaj član Zveze, vsako leto poslale svoj prispevek, na leto 2145 gld., ako bi pa vse slovenske posojilnice vposlale prispevke po določenih pravil, bi znašali letni dohodki Zveze 2505 gld. Kadar pride v veljavo postava o obligatorični reviziji posojilnic, bode pristopilo gotovo še več posojilnic k Zvezi, ker se bodo pustile rajši revidirati od Zvezinega revizorja, kakor pa od vladnega.«

»G. predsednik predlaga, naj bi se nastavljal za Zvezo stalni tajnik s plačo 1200 gld. Debate, katera se je glede tega vprašanja razvila, vdeležili so se gg. prof. Kožuh, D. Hribar, Dr. Iv. Dečko, P. Simon, Iv. Lapajne in dr. Jos. Serbec. Konečno se sprejme sledeči po g. dr. Serbecu formulirani predlog: »Današnji občni zbor sklene, da se nastavi za Zvezo stalni tajnik z letno plačo do 1200 gld. ter se odboru prepusti in naroča, da tajnika imenuje ter z njim natanko sklene službeno pogodbo ter določi tudi plačo in vse druge pogoje.«

Glede stroškov pri revizijah posojilnic sprejme se naslednji predlog g. dr. Iv. Dečkota: »Stroške rednih revizij plača Zveza. Ako se pri rednih revizijah revizor muči dalje kakor eden dan, mora dotične stroške, kakor tudi stroške izvanrednih revizij trpeti dotična posojilnica. Dotične stroške pa mora prizadeta posojilnica vselej plačati direktno »Zvezi« na podlagi računa, katerega predloži revizor Zvezi.«

»**Poročilo društvenih revizorjev**«: »Revizor g. Lapajne poroča, da je pregledal po naročilu predsedstva Zveze 5 posojilnic na Kranjskem ter našel pri vseh, kar se tiče internega poslovanja, v obče še dokaj reda. Vendar priporoča, naj bi se posojilnice po večkrat revidirale ter poučile zlasti o pravilnem knjigovodstvu, katero je posebno tam nedostatno, kjer nimajo dovolj zmožnih močij za vodstvo zavoda. Revizor g. Simon poroča o reviziji 2 posojilnic na Štajerskem ter dveh na Koroškem ter se izreče glede poslovanja istotako, kakor g. Lapajne. Zlasti graja neko posojilnico na Štajerskem, kateri ni bila revizija nič kaj po volji in priporoča predsedstvu, naj v bodoče take posojilnice izključi iz Zveze.«

»Revizor g. Endlicher poroča, da je pregledal pet posojilnic na Kranjskem in je našel posebno, da so letni računi večinoma napačni. Priporoča, naj se posojilnice temeljito pouče o sestavi računskih zaključkov ter pristavi, da bode priobčil letos v Letopisu poseben navod o sestavljanju računskih zaključkov. V obče pa je našel tudi on pri posojilnicah glede knjigovodstva marsikatero hibo, katera se bode dala odpraviti le s temeljitim revidiranjem in intenzivnim podukom od strani bodočega tajnika Zveze.«

»**Razgovor o načrtu nove združne postave**«: G. predsednik obrazloži najvažnejše točke načrta nove združne postave ter stavi naslednji predlog: »Načelstvu Zveze se naroča, da pregleda ta načrt temeljito ter sestavi potem peticijo na državni zbor, v kateri naj bodo navedeni oni paragrafi postave, glede katerih misli Zveza, da se naj spremenijo, oziroma, da jih državni zbor sprejme tako, kakor Zveza predlaga«. Predlog se sprejme. Dodatno k zgorajšnjemu predlaga še g. dr. Jos. Serbec: »Načrt te peticije naj se pošlje tudi Zvezam nemških, čeških in poljskih posojilnic s prošnjo na pregled, naj pristavijo dotične Zveze svoje opazke in naj nam vpošljejo tudi one načrte svojih peticij, če jih nameravajo državnemu zboru predložiti. Tudi ta predlog se sprejme. G. Endlicher priporoča, naj bi se v dotični peticiji posebno naglašalo, da dobijo posojilnice pravico sprejemati tudi pupilarne denarje, četudi do kake omejene visokosti. G.

Vošnjak pozivlje revizorje, naj tudi oni pregledajo načrt te postave ter stavijo odboru svoje nasvete!«

»**Volitev novega predsednika in odbornikov:**« »Predsednikom se enoglasno izvoli zopet g. M. Vošnjak, kateri pa izjavi, da mu je vsled tega, ker ne stanuje več stalno v Celju, v prihodnje nemogoče sprejeti predsedništvo in prosi občni zbor, naj si izvoli drugega predsednika. Na občno prošnjo zbora, kateri votira ob enem zaslužnemu predsedniku g. Mihl Vošnjaku svoje zaupanje in v znak priznanja in hvaležnosti vstane iz sedežev, obljubi slednji začasno še prevzeti predsedništvo in prosi, da ga v Celju bivajoči podpredsednik g. dr. Dečko stalno zastopa. Odbornikom se izvolijo gg. dr. Ivan Dečko, dr. Jos. Sernec, dr. Jos. Vrečko, Fran Loučar, vsi v Celji, potem prof. Jos. Kožuh v Kopru, Ivan Valenčič v Ilirski Bistrici in dr. Alojzij Kraut v Celovcu.«

Odborova seja dne 29. decembra 1897.

»Podpredsednikom se izvoli g. dr. Ivan Dečko v Celju. Gosp. Avgustu Endlicherju se ponudi služba tajnika in revizorja z letno plačo 1200 gld. in sicer začasno provizorično. Odpoved je obojestransko trimesečna. Pri revizijah povrne se mu vožnja II. razreda in ima na dan dobivati dijete 3 gld. Stanovati mora isti v Celju.«

VIII. Letopis Slovenskih posojilnic za l. 1897.

Odbor »Zveze slovenskih posojilnic« pravi v svojem »Predgovoru«: »Pričujoče predlagamo VIII. Letopis slovenskih posojilnic. Nameravali smo sicer opustiti nadaljevanje zapričetega dela v obliki Letopisa; odločili smo se pa vendar izdati ta letnik zaradi tega, ker smo prepričani in vemo iz izkušenj, da je tak statističen materijal za naše narodnogospodarske razmere ne le jako važen, nego naravnost potreben. Žal, da ne moremo trditi, da bi nas bile pri tem naporu in nesebičnem podjetju podpirale tudi vse posojilnice, kakor smo jih prosili s pismi, po časopisih in z okrožnicami. Ako je Letopis nepopoln in ni tak, kakoršnega smo sami želeli in kakoršnega smo obljubili v lanskem letniku, ni to naša krivda. Celo nedoumno nam je, zakaj nam nekatere posojilnice na različne prošnje ne pošljejo računskega sklepa; posojilnice so vendar podvržene javnemu polaganju računov; računski sklep torej ni in ne more biti kaka tajnost.«

Iz pisateljevega »Uvoda« posnamemo med drugim sledeče: »Konečno moramo povdarjati, da ne teži naša »Zveza« za nikakimi strankarsko političnimi tendencami, nego da se zvesto drži smotra,

katerega si je postavila pri svojem osnovanju, pospeševati zdrav, naravni razvoj slovenskega in istrskohrvaškega posojilništva.

Glede števila slovenskih posojilnic nam je pripomniti, da se je osnovala na Koroškem nova posojilnica v Železni kaplji, katere začne poslovati z novim letom 1899. Na Štajerskem se ni osnovala pod zaščito »Zveze« nobena posojilnica. Na Kranjskem in Primorskem pa ste osnovali »Zveza kranjskih posojilnic« in »Gospodarska zveza« več zavodov te vrste, kakor so razvidni iz imenikov, katere prinaša ta Letopis.«

Na Štajerskem je vrh tega ustanovil štajerski deželni odbor več posojilnic po Raiffeisenovem sistemu, katere tudi dvojezično uradujejo. Take so poleg že treh v statistiki navedenih, kolikor je nam znano, še na Bizeljskem, v Hočah pri Mariboru in na Pesnici in menda še katere druge.

Ne vemo, naj li imenujemo ta napredek sijajen, zlasti če uvažujemo razne pomisleke, katere smo slišali, namreč, da se slovenske posojilnice preveč množijo. Nikakor namreč ne moremo odobravati, da si se ne spuščamo načeloma v nobeno kritiko, da se snuje na Kranjskem po nekaterih krajih, kjer obstoji že star zavod, še nova posojilnica. Kdor s paznim očesom zasleduje razvoj slovenskih posojilnic, mora priznati, da zamore obstati, dobro obstati v enem kraju, v eni fari ali občini le ena dobra posojilnica. Splošno pa opozarjamo, kar se tega tiče, na zapisnik našega letošnjega občnega zbora, katerega priobčujemo na koncu Letopisa, iz katerega je razvidno tudi interno poslovanje »Zveze« v pretečenem letu. V razmotrivanju posamičnih tabel in postavk se nam ne zdi potrebno spuščati, kakor smo to storili druga leta, ker si lahko vsakojake primere, ako jih kdo ravno potrebuje, iz navedenih števil vstvari sam.«

Sledi seznam Zvezinih članic, nato statistični podatki, kakor prejšnje leto.

Skupni pregled: »Lastno in tuje imetje in ostala pasiva posojilnic, katere so član »Zveze slovenskih posojilnic« v Celji«: Število posojilnic z neom. zavezo 70, z omejeno 11; število deležev 45.976. Stanje deležev koncem leta 1897: 612.131 gld. 24 kr., rezervne zaklade 602.789 gld. 73 kr., skupno lastno premoženje 1.214.920 gld. 97 kr., vloge 10.587.201 gld. 94 kr.; povprečna obrestna mera za vloge 4,39%. Izposojila 196.248 gld. 41 kr., skupno tuje imetje 10.783.450 gld. 35 kr., povprečno pride na 1 gld. lastnega imetja tujega 8 gld. 87 kr., dobiček 107.412 gld. 23 kr., predplačane obresti 71.878 gld. 75 kr., razna druga pasiva 102.962 gld. 75 kr., skupna pasiva 12.280.625 gld. 06 kr. Skupni pregled: »Posojila in druga aktiva«: Posojila: Stanje

koncem 1897: 10,380.742 gld. 35 kr., povprečna najvišja obrestna mera 5.75%, najnižja 5.53%; zaostale obresti 174.635 gld. 25 kr., naložen denarji 812.388 gld. 30 kr., nepremičnine 583.928 gld. 50 kr., inventar 15.278 gld. 78 kr., vrednostni papirji 18.350 gld. 73 kr., ostala aktiva 33.824 gld. 24 kr., gotovina 261.476 gld. 90 kr., skupna aktiva 12,280.625 gld. 06 kr. Skupni pregled: »Zadružniki, dobiček, davki, pristojbine, upravni stroški«: Zadružniki koncem 1897: 46.621. Do biček se je porabil sledeče: za rezerve 64.882 gld. 73 kr., za dobrodelne namene 12.425 gld. 33 kr., za deležne obresti 6.059 gld. 22 kr., za nagrade 9.311 gld. 85 kr., davki in neposredne pristojbine 11.495 gld. 81 kr., upravni stroški 50.616 gld. 70 kr.

Slede te-le točke: »Seznam posojilnic, ki niso član celjske Zveze«. Statistični podatki istih. Skupni pregled vseh slovenskih posojilnic. Razprave: »Rok za plačevanje rentnega davka«. »Uradna tajnost hranilnih vlog«. Zapisnik o rednem občnem zboru Zveze slovenskih posojilnic z dne 27. oktobra 1898. Seznam izvršenih revizij v teku obstanka Zveze. Zvezin račun za l. 1897. Izkaz za l. 1897. plačanih prispevkov. Vzorec za računski zaključek.

Odborova seja dne 8. junija 1898.

»G. dr. Dečko poroča o došlih prošnjah kompetentov. Po pretresovanju vseh prošenj sklene se nastaviti g. Franjo Jošta, knjigovodjo v Celju pri Posojilnici, tajnikom in revizorjem Zveze slovenskih posojilnic z mesečno plačo 100 gld. in sicer začasno provizorično na tri mesece.«

Odborova seja dne 14. septembra 1898.

»Sklene se izdati tudi za l. 1897. Letopis, sličen lanskemu, obsegajoč pa le statistične podatke. V Letopisu se bodo navedle vse slovenske in istrskohrvaške posojilnice brez izjeme in ne glede na to, ali so član Zveze ali ne. Pri onih posojilnicah, katere so član naše Zveze, se mora to posebej omeniti. Istotako pa se mora pri onih posojilnicah, od katerih ni mogoče dobiti rač. zaključkov, navesti, da izostanejo rač. podatki le vsled tega, ker navzlic vsemu prizadevanju ni bilo mogoče dobiti od njih letnih rač. sklepov. Navzoči g. Hribar obljubi preskrbeti rač. sklepe od v Zvezi kranjskih posojilnic stoječih denarnih zavodov.«

»Tajnik Fr. Jošt poroča, da je revidiral po naročilu podpredsednikovem oziroma vsled prošnji naslednje posojilnice: Nabrežina, Trst, Koper, Kobarid, Tolmin, Kanal (ki pa ni v Zvezi), Gorico, Or-

mož, Ljutomer, Gornja Radgona, Vojnik, Vitanje, Konjice, Slov. Bistrica, Radeče, Zagorje, Dol, Trbovlje. Ob enem je pogledal tekom revizije v Gorici Trg.-obrtno reg. zadrugo v Gorici ter se povodom potovanja iz Gorenje Radgone ustavil v Št. Ilju v Slov. goricah, kjer je dal tamošnjemu g. župniku Kelemini potrebna navodila za ustanovitev posojilnice.«

»Taj niku se naroči, da pregleda sedanji načrt novega združnega zakona in zakona o obligatorični reviziji posojilnic ter da poroča o tem odboru, ki bo sestavil peticijo na ministrstvo in na drž. zbor z željanji, na katere bi se naj pri sklepanju nove postave oziralo. To poročilo oz. peticijo, katero bi imeli glasom sklepa lanskega občnega zbora izdelati že poprej gg. Simon, Lapajne in Endlicher, ki pa tega niso storili, naj se pošlje potem načelnikom nemške, češke in poljske Zveze v pregled s prošnjo, naj nam tudi oni naznanijo, ako bodo enake prošnje vložili.«

Občni zbor l. 1898.

Vršil se je dne 27. oktobra 1898 v sejni dvorani Posojilnice v Celju. Predsednik poroča, »da v pretečenem letu posebnih dogodkov ni bilo. Zakona o obligatorični reviziji posojilnic in nove združne postave pričakujemo še vedno zaman, ker stvar ne more priti v parlamentu do sklepa zaradi nemških obstrukcij.«

»Glede revizij je Zveza stopala po stari poti. Revizije je izvrševal to leto, kolikor je dopuščal čas in sredstva, tajnik g. Jošt, katerega je nastavila Zveza s 1. julijem tl. Obžalovanja vredno je dejstvo, da so se v zadnjih letih ločile od naše Zveze nekatere kranjske posojilnice in začnejo stopati svoja pota v novejšem času tudi nekatere posojilnice na Primorskem. Vrednost Zveze pa je odvisna od števila posojilnic, katere združuje, večja Zveza ima več sredstev na razpolaganje, da zamore vspešno izvrševati svojo nalogo, zaradi tega ne kaže, da bi se snovale nove majhne Zveze.«

»Glede snovanja in novih posojilnic se je potegovala Zveza to leto za ustanovitev posojilnic v Kozjanskem okraju, kjer ne obstoji še noben tak zavod, potem se je dogovarjala zaradi ustanovitve nove posojilnice v Št. Lovrencu ob koroški železnici in ukrenila potrebne korake, da se oživi tak zavod iz narodno-gospodarskih ozirov jako potreben. V obče pa meri poglavitno Zvezino delovanje na to, da se postavijo stare že obstoječe posojilnice kolikor mogoče na trdno stališče in da postanejo mogočni faktor v vsakem oziru. Na Kranjskem se po posredovanju Zveze letos ni ustanovila nobena posojilnica;

istotako ne na Primorskem. Na Koroškem začne najbrž že z novim letom poslovati posojilnica v Železni Kaplji. Snovanje malih posojilnic ni Zvezin namen, dasi jim tam, kjer so iz kakoršnikoli gospodarskih vzrokov potrebne, ne nasprotuje in jih podpira: odobriti pa se ne more, da so se na Kranjskem v nekaterih krajih po deželi osnovala izključno iz strankarsko političnih tendenc celo po dve posojilnici, kar gotovo ne more pospeševati zdravega, enotnega razvoja slovenskega posojilništva. Naša želja je, da se v bodoče razmere v tem oziru na boljše obrnejo in da se za naprej nove posojilnice le tam snujejo, kjer so iz narodno-gospodarskih ozirov potrebne in je upati, da bodo dobro uspevale.«

»Predsednik konča svoje poročilo s tem, da bode stopala Zveza staro pot, dokler ne dobimo zakona o obligatoričnem revidiranju posojilnic in nove zadružne postave. Obstoječe posojilnice se bodo po sedanjem načinu, kateri se je dobro obnesel, pregledovale in podučevale in se navajale k temu, da se bodo vedno bolj približevale vzoru.«

»**Poročilo društvenega tajnika in revizorja:**« »Tajnik poroča, da je bilo njegovo prvo delo, konštatovati natanko stanje vseh v Zvezi stoječih posojilnic in izterjati zaostale letne doneske. Vse to je povzročilo veliko pisarije in dela in vkljub opominom še do danes niso nekatere posojilnice izpolnile te svoje dolžnosti. Stanje v Zvezi stoječih posojilnic je sledeče: Izmed posojilnic na Koroškem stoje vse v Zvezi, to je 19 izvzemši ono v Djekšah, katera se svojčas ni prejela v Zvezo. Izmed kranjskih posojilnic jih je v Zvezi 24, izmed primorskih 10 in izmed štajerskih 28, to je vse. Vrh tega obstoje pa na Štajerskem tudi nekatere posojilnice, katere deloma slovensko uradujejo, katere je pa ustanovil štajerski deželni odbor in so vsled tega podvržene njegovemu nadzorstvu in ne smejo vstopiti v našo Zvezo.

Spomladi je izposlovala Zveza od visokega c. kr. finančnega ministrstva za v Zvezi stoječe posojilnice ugodnost glede termina za plačevanje rentnega davka. Na različne dopise je odgovarjala Zveza vedno točno in dajala potreben poduk in pojasnila ali po svojem tajniku ali po društvenem pravnem konzulentu dr. Ivanu Dečko. Nadalje je izdelovala Zveza rekurze mnogim posojilnicam zoper previsoko odmero pridobninskega davka ali zoper nepravilno naložitev rentnega davka v smislu novega davčnega zakona. Za neko kranjsko posojilnico je bilo treba delati pritožbe zaradi tega, ker ji je odmerila davkarija na knjigo za hranilne vloge previsok kolek. Vrh tega pa je napravila Zveza tudi pritožbe za 2 primorski posojilnici (Nabrežina, Koper) zoper znane ukaze tržaškega namestništva oziroma trgovsko pomorskega sodišča, s katerimi se je hotelo primorskim posojilnicam

zabraniti sprejemanje hranilnih vlog od neudov, oziroma izdajanje hranilnih vložnih knjižic, kakoršne so v rabi pri vseh slovenskih posojilnicah. Rekurzi so ugodno rešeni in upamo, da v bodoče takšnih pritožb ne bo več potreba.

Shoda slovenskih posojilničarjev, kateri se je vršil v Ljubljani na povabilo »Centralne posojilnice slovenske« v Krškem, se Zveza ni vdeležila iz vzrokov, katere smo navedli takrat javno po časopisih in vsled tega vdeležbe za ta shod tudi ni priporočala svojim članicam. Sploh se Zveza ne strinja s samolastnim postopanjem te Centralne posojilnice slovenske in ne odobrava marsikaterega spisa, katerega pošilja med svet njen načelnik.

Pregledanih je bilo letos 7 primorskih, 2 kranjski in 10 štajerskih posojilnic. Druge posojilnice se bodo revidirale kolikor bode dopuščal čas in sredstva v letu 1899. Vse najdene napake in ne-dotatke je tajnik odpravil oziroma načelstva k odpravi napotil. Iz vseh revizij je razvidno, da je najboljše, da se vsaka posojilnica pouči ustmeno in da vse pisarjenje po brošuricah in listih ne izda mnogo, zlasti ne tam, kjer je prepuščeno posojilnično poslovanje manj učenim osebam, katere so povrh še z lastnim delom preobložene. V knjigovodstvu se nahaja pri nekaterih posojilnicah mnogo, pri drugih manj pogreškov; brez pogreškov skoro niso nikjer. Zadržni registri so nepravilno peljani in v rubrikah pomanjkljivi. Pristopnic marsikje manjka, kar se niti v enem slučaju ne sme zgoditi. Nekatero posojilnice ne vedo pravilno kolekovati dolžnih pisem, ne znajo menjic prav izpolnjevati. Ponekod se najde, da nimajo ali pravih knjig kolekovanih, ali da niso knjige pravilno kolekovane. Kazmerje med lastnim in tujim imetjem je ponekod preveliko, namreč, da delajo posojilnice le z izposojili in da ne skrbe za to, da bi imele za vse slučaje kak fond na razpolaganje.

Naložen denar vpisujejo po nekod med posojila in izposojila obratno med hranilne vloge, kar je načelno napačno. Za vse take denarje se morajo voditi posebne knjige in knjižice. Nekatero posojilnice pristopajo kot člani različnim društvom in drugim zadrugam, samo če dobodo kredita. Takih in enakih napak bi se dalo naštetih jako veliko; krivo je po največ to, da je vodstvo nekaterih posojilnic prepuščeno preveč le eni osebi. Vsi odborniki, ali vsaj več odbornikov mora biti večjih pravnega posojilničnega poslovanja, tako da zavod v nobenem slučaju ne more priti v zadrego. Nasprotno pa mora biti tudi vsakemu ljubo, ako ima nekako kontrolo, da so o vseh tekočih agendah, kakor o stanju blagajnice vedno podučeni po možnosti vsi poslajoči odborniki.

Jako veliko hib se najde v letnih računskih zaključkih, katerih pri raznih posojilnicah ne znajo pravilno sestavljati. V bilancah in v kontu zgube in dobička se najdejo ponekod števila, katerih ni niti v denarnem prometu, niti ne izvirajo iz pravičnega knjigovodstva. Pri dveh posojilnicah je moral tajnik račune od štirih let popolnoma popraviti, ker niso razločevali vlog in izposojil ter obresti od teh in pa posojil ter naloženega denarja ter zopet obresti od teh, in je bilo v dotičnih knjigah vse zmešano, tako da so se morale deloma na novo napraviti, kar mu je vzelo skoro cel mesec časa in priporoča zaradi tega, naj bi one posojilnice, katerih odborniki niso zadosti večši posojilničnega knjigovodstva, odnosno sestavljenja računskih zaključkov, vposlale letne sklepe Zvezi v pregled predno se dajo isti v tisk, da se ne bodo kazali svetu takšni napačni računi, kateri slovenskemu posojilništvu gotovo niso v čast. Nadalj se mora grajati, da računski pregledovalci in nadzorstvo premalo ali prav nič ne izvršuje svoje dolžnosti.

Od nekaterih posojilnic je težko dobiti računске zaključke, kar je povzročilo Zvezi tudi mnogo pisarij, da celo stroškov in se je vsled tega izdaja tega Letopisa tako zakasnila. Vsaka posojilnica naj bi v bodoče brez posebnega opomina takoj vposlala Zvezi dva izvoda tiskanega računskega sklepa, da ga zamore Zveza pregledati in če tega že poprej ni storila, opozoriti na eventuelne napake.

Revidirane so bile naslednje posojilnice: Od dne 2. do 14. julija posojilnice v Nabrežini, Trstu, Kopru, Gorici, Kobaridu in Tolminu. Pri tej priliki pregledal je tajnik tudi novoustanovljeno posojilnico v Kanalu, katera pa ni v naši Zvezi. Od 2. do 7. avgusta je pregledal tajnik posojilnice v Ormožu, Ljutomeru in Gornji Radgoni; ter se oglasil nazaj grede tudi v Št. Ilju v Slov. Goricah, kjer je dal potrebn poduk za ustanovitev nove posojilnice. Od 23. do 29. avgusta so bile pregledane posojilnice v Vojniku, Vitanji, Konjicah in Slovenski Bistrici in od 31. avgusta do 4. septembra posojilnice v Radečah, Zagorji, Trbovljah in na Dolu.

Tudi v posameznem se morajo grajati nekatere posojilnice, tako glede knjigovodstva, kakor glede upravljanja lastnega in tujega imetja. Po nekod imajo popolnoma drugačno knjigovodstvo, katero se od navadnega bistveno razločuje in sklepanje knjig in računov ob koncu leta ctežkoči. Potrebno bode, da vredijo vse v Zvezi stoječe posojilnice knjigovodstvo po načinu, katerega priporoča Zveza, ker se bode s tem olajšalo delo posojilnicam samim in tudi revizorju za časa pregledovanja. Ravno tako ni umestno, da imajo tiskovine za posojilnične potrebe v zalogi vse slovenske tiskarne in to skoro vsaka

drugačne. Ako tudi druge tiskarne razun društvene tiskarne v Celju, za katero si je pridobila Zveza koncesijo in pri kateri so založeni po Zvezi priporočeni obrazci, tiskajo različne potrebščine za posojilnice, je želeli, da bi se držale obrazcev od Zveze odobrenih, da dosežemo enotno knjigovodstvo, enako uradovanje. Konečno naznam tajnik, da se nameravajo začeti snovati v Dalmaciji s posredovanjem g. Endlicherja posojilnice po našem vzoru, od katerih je mogoče, da se bodo priklopile naši Zvezi.«

Slučajnosti. »Imenom posojilnice v Nabrežini se zahvali njen blagajnik g. Andrej Štupica Zvezi za izdelanje rekurza, zoper odlok tržaškega namestništva, s katerim je slednje hotelo ustaviti tej posojilnici sprejemanje hranilnih vlog. Rekurz je, kakor znano, ugodno rešen, ker je s tem odpravljena velika ovira razvoju nabrežinske, pa tudi vseh drugih primorskih posojilnic.«

»G. dr. Franc Jurtela razlaga obširno, kako je bilo mogoče, da so se pripetile pri neki posojilnici, kjer je on sedaj načelnik, razne nekorektnosti, katere bi bile skoro povod, da bi prišlo do poloma in da bi bila morala posojilnica likvidirati. Govornik želi, naj bi se revizije vršile često, nepričakovano in intenzivno ter priporoča različne stvari, na katere naj bi se pri revizijah najbolj oziralo. Vsaka posojilnica naj skrbi, da ima neko primerno zalogo gotovine na razpolaganje za vse eventualitete. Dubiozne terjatve, kakoršne že tudi imajo nekateri zavodi, naj bi se odpisale. Nikjer pa naj bi ne vladala popustljivost, prevelika zanesljivost napram poslujočim in blagajno oskrbujočim odbornikom ali uradnikom in pa slepo zaupanje, katero je bilo že marsikje povod neljubim, da celo nevarnim posledicam, in katero bi lahko usodno postalo ne le samo posameznim posojilnicam, nego tudi pokopalo ugled vsega slovenskega posojilništva.«

»G. dr. Josip Sernec povdarja, da je Zveza od lanskega leta mnogo napredovala zlasti odkar ima stalnega in tako marljivega tajnika in smemo imeti zavest, da je Zveza sedaj na pravi poti. Obžalovanja vredno pa je, da so nekatere posojilnice v tem letu iz Zveze izstopile, vstrašeč se menda revizije ali pa doneska, katerega bi imele plačati. Prispevek, katerega dobiva Zveza ni nikakor zgubljen denar, kar se razvidi iz predsednikovega in tajnikovega poročila. Slovenske posojilnice naj bodo vedno solidarne. Glede kmečkega kredita pravi govornik, da je denar pri kmetu najboljše naložen, a da se istega težko in večji del le polagoma dobi nazaj. Ravno tako pa je zabit denar tudi, ako se da malim posojilnicam kot vloga, ker ga te razposodijo in ga, če je treba, tudi ne morejo vsled tega hitro vrniti, ker nimajo

dovolj domačih vlog. Iz tega sledi, da morajo biti posojilnice pri posojevanju in pri nalaganju denarja jako previdne. Na Češkem se je eni posojilnici zgodilo, da je morala likvidirati zgolj zaradi tega, ker je posodila neki manj zaupanja vredni osebi večje posojilo, kar je na vložnike tako vplivalo in je vstrašilo, da so na mah zahtevali vsi svoje vloge nazaj, kar je povzročilo polom.«

»Nadalje priporoča g. dr. Sernec, naj skrbe posojilnice za uradniški naraščaj. Treba je izvežbati mladih ljudi, kateri bodo imeli lahko pri posojilnicah lepo bodočnost. Poslujoče uradnike naj pa zavodi tudi počteno plačujejo, jim osigurajo zanesljivo bodočnost in skrbijo za to, da bodo trezni, marljivi in v vsakem oziru zanesljivi in jih naj pogosto kontrolirajo.«

»Glede dejstva, da se snujejo v novejšem času enake Zveze, pravi g. dr. Sernec, da je to obžalovanja vredno, da se začenjajo Slovenci cepiti na tem važnem gospodarskem polju. Le ena Zveza naj bi obstala, ker le ta bode lahko mogočna in bi zadostovala svojim namenom. V denarnih zadevah pa ne smemo biti idealisti, nego moramo združiti vse moči, da se nam od nobene strani ne bode moglo ničesar očitati. Upoštevati se mora sicer vsako mnenje, da pa se snujejo zadruga in z njimi vred Zveze iz zgolj strankarsko-političnih namenov, mora obsojati vsak posojilničar, kateremu je zdrav razvoj posojilništva pri srcu. Govornik sklene z željo, naj bi slovenske posojilnice krepko napredovale v blagor in prid slovenskega naroda, naj bi zvesto vstrajale v Zvezi in naj se nikar ne strašijo plačati tistih par goldinarjev kot prispevek.«

»G. notar Baš priporoča, naj se pri posojilnicah strogo postopa glede na nalaganje zavodu zaupanega denarja. Načelstvo in nadzorstvo naj se medsebojno podpirata in kontrolirata, nadzorujejo se naj pa posebno uradujoče osebe. Govornik meni, da imamo že preveč posojilnic in da je proti snovanju malih posojilnic, dasi jim tam, kjer so iz važnih, zgolj gospodarskih ozirih potrebne, ne nasprotuje. Bati se je, da pri takih malih zavodih, kateri takorekoč že pri ustanovitvi ne dobe dovolj moči za pravi razvoj in obstanek, nastanejo neredi, katerih naravna neizogibna posledica bode direkten polom, pod katerim bi trpelo vse Slovenstvo tudi v političnem oziru. Zlasti naj se take male posojilnice strogo revidirajo in naj se preiskuje, ako imajo vse potrebne pogoje za uspešen obstanek; če pa tega ni, naj likvidujejo prostovoljno. Kar se ustanovi, naj se postavi na čvrste noge, kjer pa tega že sedaj ni, tam se naj posojilnica opusti. Govornik priporoča, naj skrbe posojilnice za to, da bodo imele gotovo svoto gotovine vedno na razpolaganje, tako, da jo lahko vsak čas

vzdignejo. Vodstvo naj se nikjer ne prepušča samo eni osebi. Več oči več vidi, več ušes več sliši. Vsaka stvar naj se zapiše, na spomin naj se nihče ne zanaša.

G. notar Baš potem istotako naglaša, da naj posojilnice nikar ne štedijo z uradnimi močmi. Da bode vse lepo v redu, je le mogoče, če imajo posojilnice dovolj in dobrih uradnikov. Odbornikom samim se ne more preveč dela nalagati, vsled tega pa naj opravljajo pisarniške stvari plačane osebe in če opravljajo odborniki posojilniške posle, naj se tudi primerno odškodujejo.«

»Gospod Pirkmajer prosi pojasnila glede križa na dolžnih pismih, vpraša, kako stališče naj zavzamejo posojilnice nasproti splošnemu kreditnemu društvu v Ljubljani in priporoča, naj bi stopile posojilnice v nekak kontakt. Tam, kjer sta dve ali več posojilnic v bližini ali v enem okraju, se lahko pripeti in imamo tudi že več takih slučajev, da je ena in ista oseba dolžnik pri več posojilnicah in da so ljudje poroki po Bog več kolikokrat. Prošnjiki naj se zavračajo na domače posojilnice, istotako naj bodo poroki porokom le pri tisti posojilnici, katera jih pozna, v katere bližini so doma. Gospod dr. Ivan Dečko pojasnjuje obširno zadevo križa na dolžnih pismih z ozirom na novi civilnopravni red in pravi, da se po izkušnjah ni nič spremenilo in da se dovoljujejo predznambe kakor poprej. Glede »Splošnega kreditnega društva v Ljubljani« misli govornik, da mu posojilnice brez pomisleka lahko pristopijo kot udje z ozirom na omejeno zavezo. Društvo čaka lahko lepa bodočnost baš z ozirom na to, da postane lahko mogočna zaslonba, centrala slovenskih posojilnic, katere živo čutijo potrebo po nekem večjem zavodu, na katerega bi se lahko v slučaju potrebe obračale in naslanjale. V načelstvu splošnega kreditnega društva so vsega zaupanja vredne osebe. Denarne razmere so v Ljubljani take, da smelo pričakujemo, da se bode to društvo v kratkem času zelo razvilo in da nam bode lahko služilo kot zaslonba, slično kakoršno imajo češke založne. Danes še seveda ne moremo trditi, da bode društvo vzbujene nade opravičilo, vkljub temu se mu vendar lahko že iz zgoraj navedenega vzroka mirno pristopi. Govornik tudi priporoča, naj skrbe posojilnice vedno za to, da bodo imele na razpolaganje dosti mobilne gotovine. Nič ne škodi, če leži v tresorju kak tisočak, boljše je, kakor da bi bil denar zabiti pri malih posojilnicah kot vloga, od katerih ga ni mogoče, kakor učijo izkušnje, nazaj dobiti. Kakih 5% vseh hranilnih vlog naj bi bilo vedno gotovine na razpolaganje. Ker pa je tu in tam vendar treba priskočiti malim posojilnicam na pomoč, naj se jim denar daje le v obliki posojil na menice, pa seveda brez stroškov. Glede denarnih prispevkov k Zvezi

graja govornik malomarnost nekaterih članic, katere doneska sploh ne pošljejo, ali ne pošljejo toliko, kolikor so zavezane in ob pravnem času. Zveza ima svoje obveznosti in mora od svojih članic strogo terjati izpolnjevanje sprejetih dolžnosti. Glede onih posojilnic, katere so letos izstopile iz Zveze pravi govornik, da teh itak ni bilo smatrati pravim članom, ker niso redno plačevale letnih doneskov. Zaradi visokosti doneska, katerega morajo plačati večje posojilnice, omeni g. dr. Dečko posojilnicov Celju, katera plača doneska 240 gl., na leto in nima in ne potrebuje od Zveze nobene pomoči. Posojilnice so moralno zavezane, podpirati se med seboj, podpirati pa morajo isto tako Zvezo, ako od nje tudi ne potrebujejo toliko pomoči, kako: ravno nekatere manjše posojilnice, katere pa ne vzmorejo visokih prispevkov. Vsaka posojilnica naj bode zadovoljna, ako ne potrebuje svetov in pravne pomoči ali drugih naukov; če pa bode prišla v položaj, zateči se k Zvezi, bode našla v isti vedno vsak čas pripravljeno in dobro oboroženo svetovalko in pomočnico. Ta govor je bil sprejet z navdušenimi dobroklici.«

»Č. g. Valentin Podgorc priporoča tudi goste revizije pri koroških posojilnicah, ker tam pri nekaterih posojilnicah nimajo dovolj spretnih moči. Govornik pa je mnenja, da je boljše, ako se revizija napove, da najde revizor doma vsaj odbornike in da se mu knjige pripravijo, ker bi se sicer lahko zgodilo, da bi prišel zastoj in bi bil čas in stroški zaman. Posebno naj bi se pri revizijah pazilo na to, da ne bodo, kakor se po nekod dogaja, ravno odborniki in nadzorniki ali največji dolžniki ali najgostejši poroki. Posojilnice naj delajo redno, solidno; one, katere se ne ravnaajo po navodilih Zveze in revizorja, naj se izključijo. Govornik tudi želi, naj bi se podučni shodi prirejevali. V časopisih se ne da in se tudi ne sme vse pisati. Iz lice v lice se da najboljše podučiti in o vsaki posamezni stvari razgovoriti. Govornik je tudi mnenja, da bode vsaj pozneje na Koroškem potreba gledati na to, da se lotijo posojilnice še kakega drugega dela n. pr., da bi sprejemale zavarovanje živine. Na Koroškem se snujejo namreč marsikje tam kjer obstoji že slovenska posojilnica tudi nemške, katere slednje slovenskim mnogo škodujejo in bi se naše posojilnice vsled tega lahko pečale tudi s čim drugim.«

»G. Peče naglaša, da rastejo na Kranjskem posojilnice kakor gobe, pri katerih se ne gleda ne na potrebo obstanka, niti na odbor, kakšen se izvoli, ampak katere se snujejo le iz strankarskih nagibov. Boji se, da bode pri takih posojilnicah, katere so ponajveč le v rokah kakega posameznika, mnogo nereda in da bodo slovenskemu posojilništvu na njegovem ugledu škodovala. Govornik naznani slučaje,

kako nekatere take posojilnice postopajo pri dovoljevanju kredita in biča samolastno in sebično uradovanje posameznih odbornikov takih zavodov. Tudi priporoča, da bi Zveza poskrbela, da se spiše temeljiti pouk o posojilničnem poslovanju, v katerega se naj bi vpletle in razjasnile tudi na posojilnice se nanašajoče točke obrtne in zemlje-knjižne postave.«

»G. profesor Josip Kožuh se zahvali imenom koprške posojilnice Zvezi za njeno pomoč in temeljiti rekurz zoper znano odredbo tržaškega trgovskega sodišča, katero je hotelo tej posojilnici vnovič zabraniti sprejemanje hranilnih vlog in prosi, naj bi Zveza primorske posojilnice tudi v bodoče tako krepko branila, kakor dosedaj. Govornik prosi, naj se vpliva na to, da se bodo rabile povsod enake knjige, tiskovine in obrazci, da se bode revizorju delo olajšalo.«

»G. dr. Dečko obljubi, da bode Zveza kolikor mogoče vplivala na to, da se vpeljejo pri vseh njej podvrženih posojilnicah enake knjige in tiskovine. Posojilnice naj bi se pa tudi, kadar naročajo svoje potrebščine, obrnile vedno na Zvezo, da jim ona pravo oskrbi. Glede želje č. g. Podgorca naj bi skušale koroške posojilnice lotiti se še kaknega postranskega podjetja, n. pr. živinskega zavarovanja ali kaj sličnega, pravi g. dr. Dečko, da je to v smislu združnega zakona lahko mogoče, da pa bode treba v to svrhu spremeniti pravila. Na željo č. g. Podgorca, da bi se sklicevali vsaj za Koroško poučni shodi, obljubi g. dr. Dečko, da se bode sklical prihodnje leto tak shod, kakoršen se je že vršil tudi poprej enkrat pod vodstvom g. M. Vošnjaka v Celovcu, prihodnje leto v Celovcu, katerega se bodo lahko vdeležile koroške posojilnice v večjem številu.«

»Nadalje naglaša govornik, da so spravili razni pouki, katere so prinašali slovenski časopisi, kateri pouki pa niso izhajali vsled naročila ali inicijative Zveze in kateri so bili docela ali deloma napačni in v nasprotju z obstoječo posojilniško prakso, nekatere posojilnice v zmote in celo v škodo. Govornik stavi naslednji predlog: Ker so lani časniki prinašali navodila za posojilniško poslovanje, katera so bila popolnoma ali deloma kriva, naprosijo se slovenski časopisi, da ne objavljajo nobenih navodil o posojilniškem poslovanju, dokler jih ne vidira in ne odobri Zveza. Ta predlog se sprejme enoglasno.«

»G. predsednik M. Vošnjak omeni, da ga veseli dejstvo, da se nameravajo osnovati v kraljevini Dalmaciji posojilnice po našem ustroju in da bi imele stopiti pod okrilje naše Zveze. V to svrho bode seveda treba spremeniti § 2 in § 10 društvenih pravil in sicer tako, da se imenuje v § 2 tudi Dalmacija, po katerej se bi raztezal delokrog Zveze in da se pristavi v § 10, da se sme postaviti v Zadru pododbor.

V slučaju pa, da bi se pravila spreminjala, naj se dostavi v § 10 tudi, da se sme nastaviti poseben pododbor Zveze tudi v Gorici in Pulju. Predsednik predlaga, naj se odbor pooblasti, da sme predložiti tako premembo pravil po potrebi vladi v potrjenje. Predlog se sprejme soglasno.«

»G. Peče prosi, naj se poteguje Zveza za to, da bodo posojilnice, katere morajo vsled svoje osnove v smislu zakona od 1. junija 1899 dajati čisti dobiček k rezervnemu zakladu, smele porabljati gotove svote iz tega dobička tudi v druge namene.«

IX. Letopis slovenskih posojilnic za 1898.

Pisatelj (Fr. Jošt) pravi v predgovoru: »Pošiljajoč IX. Letopis slovenskih posojilnic med svet, nimamo v predgovoru omenjati nič novega in ponavljamo zaradi tega vse ono, kar smo pisali lansko leto in v poprejšnjih letnikih. Dasi ne baš radi, odločili smo se vendar izdati tudi letos Letopis, in ga nameravamo izdati tudi v bodoče, ako se razmere kako drugače ne spremenijo. Zaradi nepremagljivih, nam večinoma nerazumljivih zaprek pa ni bilo mogoče uvrstiti v Letopis vse obstoječe slovenske posojilnice in zavoljo tega, da nismo ni na to, niti na ono stran pristranski, sprejeli smo v Letopis le one slovenske posojilnice, katere so član naše Zveze, in tudi vstrezajo vsem našim zahtevam. Zavest imamo, da smo imeli pri napornem delu dobro voljo in ni naša krivda, ako Letopis ne predočuje oblička vsega slovenskega posojilništva. Prepričani smo, da smo s svojim delom, katero nam povzroča od leta do leta mnogo gmotnih žrtev, na tem pri nas še le na pol obdelanem polju tudi nekaj koristili in želimo, da bi v tej, s časom še pa v večjeji meri zamogli širiti ugled naših denarnih zavodov tudi v bodoče. Za boljše razumevanje tabel prinašamo na koncu statistike naše zaključne opazke.«

Sledi seznam Zvezinih članic z statističnimi podatki.

Skupni pregled kaže sledeče številke: Število posojilnic z neomejeno zavezo 71, z omejeno zavezo 11; število deležev 67.424, stanje deležev koncem leta 1898 z % vred 715.593 gld. 27½ kr., rezervni zaklad 685.722 gld. 83½ kr., skupno lastno imetje 1.401.316 gld. 11 kr. Hranilne vloge koncem leta 1898. s kapitalizovanimi obrestmi vred 12.507 gld. 42½ kr. Obrestna mera: 4,34%. Stanje izposojil koncem leta 1898 333.073 gld. 94 kr., skupno tuje imetje 12.840.166 gld. 36½ kr. Na 1 gld. lastnega imetja pride tujega 9.16 gld. Ostala pasiva: dobiček 119.234 gld. 64 kr., predplačane obresti 79.677 gld. 90 kr., razna druga 53.931 gld. 76 kr. Skupna pasiva 14.485.326 gld. 77½ kr.

Stanje posojil koncem leta 1898. 11,787.114 gld. 08 kr. Najvišja obrestna mera 5.67%, najnižja 5.43%. Zaostale obresti 215.947 gld. 07 kr. Naloženi denarji z obrestmi vred 1,357.930 gld. 67 kr. Nepremičnine 753.896 gld. 35½ kr. Inventar 18.563 gld. 62 kr. Vrednost papirjev 11.474 gld. 34 kr. Ostala aktiva 58.202 gld. 98 kr. Gotovina 282.198 gld. 66 kr. Skupna aktiva 14.485.326 gld. 77 ¼ kr. Zadrúžnikov je bilo koncem leta 1898.: 52.163. Od dobička leta 1898. se je porabilo za: rezervno zakladdo 68.554 gld. 78 kr., za dobrodelne namene 14.495 goldinarjev 40½ kr., za dividendo 8.773 gld. 92½ kr., za nagrade 12.110 gld. 15½ kr. Pridobninski in rentni davek ter neposredne pristojbine so znašale 14.701 gld. 06 kr. in upravni stroški 64.367 gld. 62 kr.

Na nadaljnih 6 straneh slede pisateljve opazke. Na to so uvrščene Zvezine okrožnice; 1. Poziv za ustanavljanje novih posojilnic. 2. Radi sestavljanja računov. 3. Radi podpiranja slovenskih visokošolcev. 4. V davčnih zadevah. 5. V davčnih zadevah. Na to slede »važne določbe in odloki«. Dalje: Zapisnik o poučnem zborovanju v Celovcu. Navodila v davčnih zadevah. Vzorci za zapisnik občnega zbora in za vloge na trgovsko sodišče. Seznam izvršenih revizij. Zvezin račun. Izkaz leta 1898 plačanih prispevkov. Zapisnik Zvezinega občnega zbora leta 1899. Zvezin odbor. Vzorec za računski zaključek.

Odborova seja dne 1. aprila 1899.

»Tajnik poroča o svojem delovanju v času od občnega zbora naslednje: Poleg uradnega dela, bilo je treba več komisij in se je izvršilo tudi nekaj revizij. Dne 4. novembra 1898 se je moral peljati nalašč v Ljubljano k Zvezi kranjskih posojilnic, da dobi tam potrebne date za Letopis od onih posojilnic, katere niso v naši Zvezi in od katerih na nobeden način računov ni bilo mogoče dobiti. Redne revizije so se vršile: Dne 22. novembra 1898 v Žalcu, 28. novembra na Vranskem, 29. novembra v Mozirji, 30. novembra na Ljubnem, 1. decembra v Gornjemgradu, 2. in 3. decembra v Šoštanju. Dne 5., 6. in 7. februarja 1899 je morla biti tajnik pri posojilnici v Trbovljah, kjer je napravil popolnoma sam računski zaključek za leto 1898 in je naredil še tudi nekatere druge stvari. 14. decembra 1898 posredoval je tajnik na Laškem pri g. dr. Kolšek v svrhu ustanovitve posojilnice za laški okraj. Pri shodu dne 12. januarja 1899 v Mariboru, kateri je bil sklican v svrhu gospodarske organizacije, predaval je tajnik o posojilništvu sploh ter o ustroju Raiffeisenovih posojilnic posebej.

Dne 14. januarja je bil zopet tajnik v Mariboru zaradi posredovanja pri registriranju nove posojilnice v Št. Ilju v Slov. Goricah, ker je prvo prošnjo za registriranje c. kr. okrožno sodišče v Mariboru odbilo. Dne 16. januarja je bil tajnik pri posojilnici v Zagorji, da pokaže načelstvu, kako se sklepajo računi v svrhu sestave bilance. Dne 23. in 24. januarja 1899 izvršila se je redna revizija v Moravčah, 25. in 26. januarja na Bledu na Kranjskem. Nadale so se izvršile redne revizije sledečih koroških posojilnic: dne 27. in 28. januarja 1899 v Ziljski Bistrici, 28. in 29. januarja pri Sv. Štefanu na Zill, 30. januarja pri Št. Lenartu pri 7 studencih in 31. januarja v Bekštanju v Ločah. 1. februarja je bil tajnik pri posojilnici v Ključah, kjer pa revizije ni mogel izvršiti, ker ni bilo doma načelnika in ker prejemki in izdatki tudi za celo leto niso še bili prenešeni iz dnevnika v glavne knjige. Dne 18. februarja napravil je tajnik v Vojniku računski zaključek za vojniško posojilnico. 20. februarja je moral iti v Mozirje, da pojasni načelstvu nekatere točke glede sestave računskega zaključka, dne 21. februarja pa je moral iti v Vitanje, da napravi računski sklep. Dne 13. in 14. februarja je bil tajnik na Koroškem v Prevaljah v svrhu sestave bilance. 8. marca je sestavljal letni račun v Slatini, 12. marca pa je bil pri prvem uradnem dnevu pri novoustanovljeni posojilnici v Št. Ilju v Slov. Goricah ter podučeval tam načelstvo v posojilničnem uradovanju. Dne 19. marca moral je drugič v Zagorje zaradi računskega sklepa oziroma občnega zbora, dne 20. marca pa je bil istotako v drugič na Bledu, da je napravil oziroma popravil letni račun. Dne 29. marca je bil tajnik pozvan od posojilnice v Sinčivasi na Koroškem, da bi napravil tam letni račun na podlagi knjig, katero delo mu je vzelo 10 dni časa in je bilo treba delati vrh tega tudi še zvečer in celo po noči.

Letopis, na katerem je moral delati tajnik skozi 4 mesece in katerega izdajo je tudi tiskarna precej zavlekla, je izšel v mesecu februarju ter se je sredi tega meseca tudi razposlal vsem slovenskim posojilnicam, hranilnicam, raznim narodnim zavodom in nekaterim posameznikom.«

(Dalje prihodnjič.)

Vestnik „Zadružne Zveze v Celju“.

Zvezin blagovni oddelek se najlepše razvija. Opozarjamo članice, naj naročujejo potom Zveze umetna gnojila, močna krmila, semena in kmetijske stroje. Zveza posreduje tudi pri prodaji kmetijskih pridelkov.

Ravno tako ima Zveza v zalogi vse tiskovine in knjige za zadruge ter vzprejema tudi naročila na železne blagajne.

Zadruge, naročajte samo pri Zvezi!

Okrožnica.

Zveza je razposlala svojim članicam dne 18. februarja 1914 sledečo okrožnico:

VSEM ČLANICAM!

Avstroogrška banka je znižala obrestno mero že od 6% na 4½%.^{*} S tem je prišel čas, da izvedejo splošno znižanje obrestne mere tudi naše posojilnice. Doba denarne draginje je posebno trdo zadelala male in srednje kmetovalce, obrtnike in trgovce, ker so ravno ti zvišanje obrestne mere pri kreditih najbolj občutili. Saj izkušnja uči, da se v takih napetih časih večina bremen zvali na gospodarsko najslabše. Zadruge pa imajo nalogo v prvi vrsti pomagati ravno slednjim s preskrbovanjem cenega kredita, zato je umestno, da sedanje splošno znižanje izrabijo pred vsem one kot kreditni zavodi gospodarsko slabejših.

V zadnjih letih se je opazilo, da so po naših krajih razni velekapitalistični, ljudstvu sovražni zavodi povzročili denarno draginjo s tem, ker so obrestovali hranilne vloge ponekod celo do 7%. Razumljivo je, da so vsled tega morali tudi ljudstvu prijazni zavodi poskočiti z obrestno mero, ker bi se jim sicer marsikatera vloga odtegnila. Saj naše ljudstvo po mnogih krajih še ni zadosti poučeno o gospodarski važnosti, ki jo imajo posojilnice ravno za gospodarsko slabejše. Če bi ljudstvo bilo o tem že zadosti poučeno, potem bi se ne dalo zbegati od visokih, od tujih zavodov obljubljenih obrestnih mer. Treba e samo nekoliko računati: Ljudstvu sovražni zavodi plačajo

^{*} Opomba uredništva. Med tem časom je znižala Avstroogrška banka obrestno mero že na 4% in veljajo nasveti te okrožnice še v tej večji meri.

v kritičnih časih sicer 6% do 7% za vloge. Koliko pa računajo za kredit? Po 10%, 14% in še več, če vidijo, da je človek v stiski! O takih oderuških obrestnih merah bi ne bilo govora, ako bi se ljudstvo trdno držalo le svojih kreditnih zadrug — posojilnic —, kjer samo odločuje o vsem poslovanju in torej lahko vedno zabrani odiranje, kakor so ga v zadnjih letih vršile n. pr. mnoge banke, ki gredo vedno le za profitom za svoje delničarje. Poučevati ljudstvo v tem smislu, poučevati in še enkrat poučevati: to je sedaj najvažnejša naloga naših posojilnic, da bomo pri prihodnjih gospodarskih krizah bolje pripravljeni za boj proti oderuštvi, kakor smo bili dosedaj.

Pa ne samo za posojilojemalca so zadruge važne, temveč tudi za vlagatelje. Kaj koristi vlagatelju več: Ako ima skozi deset let v posojilnici stalno obrestovanje po $4\frac{1}{4}$ % do $4\frac{1}{2}$ %, ali pa ako ima pri kapitalističnih zavodih samo v času kriz visoko obrestovanje, v rednih časih pa zmiraj nižje, kakor v posojilnicah? In redni časi trajajo vedno dalje, kakor kritični, to uči izkušnja. Vsakemu razumnemu vlagatelju mora gotovo stalnejše obrestovanje v posojilnicah bolj ugajati, kakor nestalno obrestovanje tujih zavodov. Pri posojilnicah dobi zmiraj $4\frac{1}{4}$ % do $4\frac{3}{4}$ %, pri bankah pa v mirnem času $3\frac{1}{2}$ % do 4%, in v času kriz $5\frac{1}{2}$ % do 7%.

Vvsakem oziru je koristno, da delujejo posojilnice na kolikor mogoče stalno in primerno obrestno mero za vloge in posojila. V sedanji dobi, menimo, popolnoma zadostuje za vloge obrestovanje po $4\frac{1}{2}$ %, ponekod bo celo $4\frac{1}{4}$ % in 4% zadosti. To presodi vsaka posojilnica po svojih lokalnih razmerah. Vsako obrestovanje nad $4\frac{1}{2}$ % pa je neumestno. Osobito naj velja za posojilnice celjskega okoliša (sodni okraj Celje, Vransko, Gornjigrad) $4\frac{1}{2}$ % za vloge kot zgornja meja. Najvažnejši zavodi v Celju so se zedinili na to najvišjo obrestno mero. Naj se je drže vsi denarni zavodi navedenega okoliša, to bo mnogo pripomoglo k olajšanju denarne draginje v teh okrajih. Priporoča pa se, da se tudi po drugih okoliših zedinijo denarni zavodi na enotno postopanje. Pred vsem naj delujejo na to posojilnice kot ljudski denarni zavodi.

Ob enem pozivamo vse članice, ki imajo pri drugih zavodih izposojila, da nam to javijo. Javijo naj tudi obrestno mero za svoja izposojila. Zveza bo po možnosti prevzela vsa za sedanje razmere predraga izposojila, da se tudi v tej točki pomore kreditnim zadrugam. Zveza pa pri tej priliki opozarja na to, da bi lahko imele posojilnice tudi v času najhujše krize na razpolago cen kredit, če bi se vse članice glede nalaganja preostankov vedno držale svoje centrale. Posojilnice, ki razpolagajo s preostanki, a jih ne nalagajo pri Zvezi,

zadene krivda, če so se mnogi zavodi morali v slučaju iskanja izposojil zatekati k oderuškim bankam in drugam. Prečitajte si v tem oziru tudi v tej številki »Zadruga« članek o denarni centrali Zveze Zveze.

Zgolj v interesu posojilnic samih Vas pozivljamo, da blagovolite morebitne blagajniške preostanke v bodoče nalagati le pri Zvezi. I.e. z strogo disciplino bodete dosegli na celi črti nizko obrestno mero za kredite in še le s tem bodete mogli vršiti stavljeno si nalogo: preskrbovati gospodarsko slabe s cenim denarjem. Če se discipline ne držite, potem pomislite samo sledeče: Ako imate n. pr. pri kaki banki celo leto naložbo okroglo 20.000 K za to, ker daje $\frac{1}{4}\%$ več, kakor Zveza, tedaj ste s tem zase zaslužili 50 K. Druga posojilnica pa je potrebna 20.000 K izposojila. Od Zveze ga ne dobi in mora k banki. Tam plača sedaj najmanj $1\frac{1}{4}\%$ več, kakor bi plačala pri Zvezi, ima torej najmanj 300 K izgube. Dobiček po 50 K za posojilnico, ki je dobila pri banki $\frac{1}{4}\%$ več za vlogo, kakor pri Zvezi, je bil torej z stališča celokupne ljudske koristi dokaj drag.

V slogi je moč! Če ta izrek kje velja, tedaj je v prvi vrsti na mestu gotovo v Zvezni zadrugi organizaciji! Članice, bodite složne, uvažujte nasvete glede stroge centralizacije, glede vsakojakega krepitvenja svoje denarne centrale! Dokler tega ne bodete storile, tako dolgo tudi ne bodete neodvisne od neljudskih denarnih zavodov.

V slogi je moč!

Z zadrugnim pozdravom

ZADRUŽNA ZVEZA V CELJU,

registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Dr. Vekoslav Kukovec,
I. podpredsednik.

Dr. Anton Božič,
predsednik.

Navodila za spomladansko gnojenje.

Dokazano je, da se samo z hlevskim gnojem ne doseže več največje množine pridelka. Zato se rabi tudi umetna gnojila. Kot spomladno umetno gnojilo pride v poštev 40% na kalieva sol vsled svoje hitre raztopljivosti, potem Tomaževa žlindra, končno čilski soliter in žveplenokisli amonijak. Ako se gnoji zgodaj, najpozneje v mesecu februarju, potem se sme rabiti mesto kalieve soli tudi kajnit. Gnojilo naj se rabi pravočasno, da se pozna uspeh že v dotičnem letu.

Pogosto se opaža, da rabijo kmetovalci samo eno vrsto umetnega gnojila. Posledica je, da pri spravljanju pridelka ni opaziti uspeha, kajti rastline rabijo za svojo rast fosforovo kislino, kali, dušik in apno. Z žetvijo se mnogo teh snovij zemlji odtegne in ni mogoče istih z hlevskim gnojem zopet popolnoma nadomestiti. Ako se rabi potem samo eno vrsto umetnih gnojil, se rastline sčasoma ne morejo več razvijati, ker jim primanjkuje ostalih redilnih snovij. Najbolj pogosto se naredi ta napaka glede kalija (kajnita), ki ga mnogi kmetovalci še premalo cenijo. Ravnotako se še premalo rabita čilski soliter in žveplenokisli amonijak kot dušičnati gnojili.

Za travnike in pašnike se rabi na hektar t. j. $1\frac{3}{4}$ orala: 1. Tomaževe žindre 400 do 500 kg. 2. Kajnita 400 do 500 kg ali kalijeve soli 40% 130 do 170 kg. 3. Čilskega solitra 80 do 100 kg ali žveplenokislega amonijaka 60 do 80 kg. Pri poznem gnojenju ravno tako na gorskih pašnikih naj se mesto kajnita rabi zmiraj kalijeve sol 40%, ker ima slednja trikrat več redilnih snovij in jo je torej lažje prevažati.

Za pomladansko setev (oves, ječmen, žito) se naj vzame na hektar = $1\frac{3}{4}$ orala 1. 300 do 500 kg kajnita ali 100 do 170 kg kalijeve soli 40%; 2. 300 do 500 kg Tomaževe žindre; 3. 100 do 170 kg čilskega solitra ali 80 do 140 kg žveplenokislega amonijaka.

Najbolje je raztrositi ta gnojila 2 do 4 tedne pred setvijo in jih podorati ali pa z brano podvleči. Pomniti pa je pri tem, da se sme čilski soliter potrositi še le neposredno pred setvijo in sicer se ga takrat potrosi polovica, druga polovica pa 4 tedne pozneje. Ako se gnoji tudi z hlevskim gnojem, potem zadostuje, da se vzame polovica zgoraj navedenih množin umetnih gnojil. Tudi je pomniti, da se žveplenokisli amonijak ne sme mešati s Tomaževo žindro.

Za slabe ozimine je treba na spomlad rabiti še čilski soliter in sicer dvakrat: v začetku rasti do polovice in 2 do 3 tedne pozneje zopet do polovice. — Zelo mnogo kalija rabi krompir in repa. Pri teh se vzame na hektar t. j. $1\frac{3}{4}$ orala: 1. 600 do 900 kg kajnita ali 200 do 300 kg kalijeve soli 40%; 2. 300 do 500 kg Tomaževe žindre; 3. 130 do 240 kg žveplenokislega amonijaka ali 150 do 300 kg čilskega solitra.

Pri detelji se vzame 1. 500 do 600 kg Tomaževe žindre; 2. 450 do 600 kg kajnita ali 150 do 200 kg kalijeve soli 40%.

Vsak kmetovalec, ki bo rabil umetna gnojila po tu podanih navodilih, bo dosegel lepe uspehe.

Gnojenje v vinogradu.

Prí gnojenju vinske trte greše naši vinogradniki še prav mnogo, kajti gnojenje se po večini ne vrši potrebam rastline primerno. Trs rabi za svojo rast in za svoj razvoj pred vsem kali, dušik, fosforno kislino in apno. Nobena teh snovi ne sme manjkati, kajti ako katera manjka, potem ostane gnojenje z ostalimi snovmi tako dolgo brezuspešno, dokler se ni dodalo še manjkajoče. Vinska trta rabi pred vsem več kalija, kakor vse druge rastline. Množina v grozdu nastalega sladkorja je odvisna od množine kalija, ki se ga je potom gnojenja izročilo trsu. Kali oslabi vinsko kislino, to se pravi: vinska kislina se nevtralizira in iz tega nastane vinskokisli kali, ki se takrat, ko vino vre, sesede na stene vinskega soda kot kislá kalijeva sol in sicer izgleda kot siva ali rudeča kristalnična skorja. Kali napravi trto tudi proti boleznim bolj krepko. Dušik pospešuje rast lesa in listja, utrjuje torej razvoj rastline ter pospešuje s tem tudi nastanek grozdja in vpliva na množino pridelka. Tudi fosforova kislina je neobhodno optrebna redilna snov. Ona pospešuje rodovitnost in izboljšuje skupno z kalijem kakovost pridelka. Hlevski gnoj sam ne more privedi vseh potrebnih snovi, osobito velja to za nove nasade z ameríkanskim trsom, vsled tega mora vsak računajoči vinogradnik rastlini pomagati z umetnimi gnojili, kajti samo na ta način se vinsko trto pravilno redi. Po mnogoštevilnih izkušnjah se priporoča, da se za dopolnilo in gnojenju z hlevskim gnojem porabi še na vsakih 100 trsov 6 do 9 kg kajnita ali 2 do 3 kg 40% kalijeve soli, 5 do 7 kg Tomaževe žlindre ali toliko superfosfata, 2 do 3½ kg čilskega solitra ali 1½ do 3 kg žveplenokislega amonijaka.

Kajnit in 40% kalijeva sol se pomeša z Tomaževo žlindro in se v jesen ali na spomlad zakoplje med trse in sicer prav globoko. Čilski soliter se samo potrosi in ga je treba čisto rahlo vkopati v zemljo samo v zelo strmih legah. Ako pa se rabi mesto čilskega solitra žveplenokisli amonijak, potem je tega treba zmešati s kalijem in z superfosfatom (s Tomaževo žlindro v tem slučaju ne) ter ga v zgodnji pomladi raztrositi in zakopati. — Odločno se svári pred nakupovanjem takozvanih »vinogradniških gnojil«. Slednja so mnogo predraga, razuntega se s temi silno lahko goljufa od strani nepoštenih trgovcev. Vsak vinogradnik si po zgoranjih navodilih lahko sam pravilno zmeša potrebna gnojila.

Zadruga, ki se pečajo z skupnim nakupovanjem in skupno prodajo, morajo skrbeti, da člani dolgove na blagu točno plačujejo. Zadruga imajo v tem pogledu veliko vzgojno nalogo delovati proti lahkomišelnemu zadolževanju pri blagovnih kupčijah. Člane treba v tem oziru neprenehoma navajati k redu, da računajo, kako je z rentabiliteto posestva. Navajati jih treba k knjigovodstvu. Ravno slednje se pri srednjih in malih posestnikih še zelo pogrša. Pride to mnogokrat od tega, ker si ljudje pod izrazom »knjigovodstvo« predstavljajo cele vrste knjig, ki jih je treba voditi. Zadruga naj poučujejo svoje člane in naj morebiti tudi same prirejajo knjigovodstvene tečaje. Zadruga so same najboljša šola, kako važno je knjigovodstvo. Člani načelstva in nadzorstva vidijo, kako se vsak najmanjši prejemek in izdatek vpiše in kako hitro se človek lahko privadi na pravilno vpisovanje. To je že mnoge napotilo, da so začeli zapisovati prejeme in izdatke tudi za svoje lastno gospodarstvo in so se kinalu prepričali, kako dobro je bilo tako zabeleževanje. Torej zadruga, širite med svojimi člani zanimanje za kmetijsko knjigovodstvo!

Zadružne in razne gospodarske vesti.

Avstroogrška banka je imela svoj letošnji občni zbor dne 3. februarja tl. Iz predloženih poročil je posneti, da se je tekom l. 1913 pri centrali in vseh podružnicah v gotovini vplačalo 73.572.263.804 K 86 v, izplačalo pa 73.083.804.490 K 03 v, skupaj 146.656.068.294 K 89 v, torej manje za 3. 466, 417.251 K 86 v, kakor pa v l. 1912. Papirnatega denarja je bilo v prometu dne 31. decembra 1912 za 2.815.797.400 K, dne 31. decembra 1913 pa za 2.493.641.100 K. Najvišje stanje papirnatega denarja je bilo tekom leta 1913 dne 7. januarja in sicer za 2.644.946.000 K, najnižje dne 23. julija in sicer 2.172.652.000 K. Eskontno stanje znaša koncem leta 1913: 925.998.292 K 51 v, torej za 415.108.729 K 38 v manje, kakor koncem l. 1912. Čisti dobiček znaša 46.278.742 K 64 v, proti 40.079.628 K v l. 1912. Pripomniti je še, da so v južnih kronovinah poslujoče podružnice v l. 1913 dovolile na kreditih proti menicam, varantom, efektom in na zastave sledeče zneske:

Gradec	68,024.570.— K
Maribor	8,263.512.— »
Celovec	20,378.294.— »
Beljak	6,908.867.— »
Ljubljana	12,130.640.— »
Gorica	916.663.— »

Trst	81,038.079.— »
Splet	8,488.393.— »
Zader	2,087.137.— »

Tiste podružnice, ki delujejo v okoliših z skoraj izključno jugoslovanskim prebivalstvom, torej Maribor, Ljubljana, Gorica, Zader in Splet, nikakor niso tako radodarne s krediti, kakor druge, ki delujejo slučajno za Nemce in Italijane.

Zadruga in kapitalizem na Danskem. V zadnjem času se bije na Danskem na dveh novih poljih boj med združenimi konzumenti in med združenimi velekapitalisti na polju izdelovanja cementa in v trgovini s premogom. Posebno z cementno vojsko se bavi vsa danska javnost. Vsa cementna industrija je na severu v rokah ringov (kartelov). Eden ring obstoji na Danskem, drugi na Švedskem, tretji na Norveškem in četrti v severni Nemčiji. Vsi štirje ringi pa delujejo složno in določajo vsako leto sporazumno poljubne cene. Dosedanji uspehi so povzročili, da so postali ringi vedno nesramnejši. To je izzvalo zadrugarje, da so začeli misliti na odpor. Zveza danskih nakupnih (konzumnih) zadrug rabi letno 70 do 80 milijonov kg cementa (torej 7000 do 8000 vagonov po 10.000 kg!!) in je seveda takoj začela misliti na ustanovitev lastne zadrugne cementne tovarne. Ring je l. 1911 zahteval od Zveze, da mora plačati od vsakega vagona po 7 K več, kakor drugi. Hotel je s tem dobiti skupaj fond za morebitni boj proti Zvezi, če bi si le ta ustanovila lastne tovarne. L. 1912 je ring povišal ceno pri vagonu zopet za nadaljnih 8 K. Zadruga so odgovorile z ustanovitvijo cementne tovarne v Lindholmu. Posledica? Ring je z novim letom 1914 znižal cene cementu za 31% in stane sedaj 1000 kg 5 K 92 v (poprej 8 K 55 v). Strokovnjaki pravijo, da je mogoče pridelati cement ceneje, kakor za 5 K 20 v. Zadrugna tovarna prodaja za 5 K 05 v in izhaja. — Podobno se razvija boj s premogovnim ringom. Na Danskem ni premogovnikov, zato je dežela navezana na tuji uvoz. Premogovni ring je imel doslej ves uvoz v rokah in je določal poljubne cene. Zadrugarji so se združili in ustanovili lastno trgovino za premog. Uspeh se je pokazal nepričakovano naglo. Ring je takoj znižal cene pri hektolitru od 2 K 30 v na 1 K 90 v. — Upravičeno kažejo danes narodi drugih držav na Dance in se uče od njih, kakšne naloge ima zadrugištvo napram oduševanju zasebnega kapitalizma. Nadalje, da se bodo sčasoma podobni boji razvili po celem svetu.

Vabimo na svoj
občni zbor

ki se vrši v nedeljo, dne 19. aprila 1914, ob 10. predpoldne v
pisarni Zadrुžne Zveze v Celju.

DNEVNI RED: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. — 2. Odobrenje
računskega zaključka. — 3. Čitanje revizijskega poročila. —
4. Volitev načelstva. — 5. Volitev nadzorstva. — 6. Slučajnosti.

Prva južnoštajerska vinarška zadruga v Celju

registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Miro Majcen l. r.

Benjamin Kunej l. r.

OPOMBA. Ako bi ta občni zbor ne bi bil ob določeni uri sklepčen,
se vrši v smislu § 26 ob pol 11. drugi občni zbor, ki sklepa
brez ozira na število navzočih zadrुžnikov.

Vabimo na
24. redni občni zbor

ki se vrši v nedeljo, dne 19. aprila 1914, ob 2. uri popoldne v
zadrुžni pisarni v lastni hiši.

DNEVNI RED: 1. Poročilo nadzorstva in odobrenje računa za
l. 1913. — 2. Razdelitev čistega dobička. — 3. Volitev na-
čelstva. — 4. Volitev računskega pregledovalca in njega
namestnika. — 5. Slučajnosti.

Opomba: V slučaju nesklepčnosti občnega zbora ob 2. uri se
vrši isti ob 3. uri popoldne v smislu paragrafa 35, al. a) za-
družnih pravil.

Posojilnica v Vitanji, registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

Rud. Kosér, tajnik.

F. Hrustel, načelnik.

Vabimo na
V. oz. VI. občni zbor
»mlekarske zadruge«

registrovane zadruge z neomejeno zavezo

ki se vrši na Veliki pondeljek, t. j., 13. aprila 1914, popoldan
od 2. uri v šolskih prostorih na Spodnji Poljskavi.

DNEVNI RED: 1. Poročilo načelstva. — 2. Potrjenje računskega
zaključka za leto 1912 in 1913. — 3. Poročilo o izvršeni
reviziji. — 4. Volitev načelstva. — 5. Volitev nadzorstva.
6. Prememba pravil: § 24, 30 in 41. — 7. Slučajnosti.

Mlekarska zadruga v Spodnji Polskavi.

Bilanca hranilnega in po- registrovane zadruga z neomejeno zavezo

Aktiva (Imetje).

		K	v	K	v
1	Račun posojil: Stanje posojil dne 31. dec. 1913			2,911.495	75
2	Račun pri raznih den. zavodih naloženega denarja: Stanje naložb dne 31. dec. 1913			268.053	49
3	Račun vrednostnih papirjev: Stanje dne 31. decembra 1913			78.335	—
4	Račun tekoči: Stanje dne 31. decembra 1913			26.877	78
5	Račun obresti: Stanje zaostalih obresti od posojil dne 31. decembra 1913 Vrednost nerealizovanih kuponov dne 31. decembra 1913	25.912	55		
		1.838	75	27.751	30
6	Račun inventarja: Vrednost pisarniškega inventarja dne 31. decembra 1913			401	01
7	Račun knjižic: Stanje dne 31. decembra 1913			355	08
8	Račun splošnega rezerv. zaklada: Stanje splošnega rezervnega zaklada naložega na hran. knjižico št. 13763/21123 dne 31. dec. 1913			34.244	70
9	Račun hiš: I. Hiša vl. št. 346 d. o. Ptuj: Vrednost hiše dne 31. dec. 1913 Vrednost inventarja v tej hiši dne 31. decembra 1913	83.892	91		
		76	62	83.969	53
	II. Hiša vl. št. 115 d. o. Ptuj: Vrednost hiše dne 31. dec. 1913			59.710	40
	III. Hiša vl. št. 253 d. o. Ptuj: Vrednost hiše dne 31. dec. 1913			14.470	10
	IV. Hiša vl. št. 158 d. o. Ptuj: Vrednost hiše dne 31. dec. 1913			7.456	52
10	Račun posestva »Dobrava«: Vrednost posestva s pritliklinami dne 31. decembra 1913 Vrednost premičnin dne 31. decembra 1913 Vrednost neprodanih pridelkov dne 31. decembra 1913	82.760	—		
		1.889	73		
		672	—	85.321	73
11	Račun blagajne: Gotovina dne 31. decembra 1913			59.760	21
				3,658.202	60

V PTUJI, dne 31. decembra 1913.

sojilnega društva v Ptuji,

za XXX. poslovno leto 1914.

Pasiva (Dolgovi).

		K	v	K	v
1	Račun deležev :				
	Stanje glavnih deležev dne 31. decembra 1913	9.000	—		
	Stanje opravičnih deležev dne 31. decembra 1913	67.031	—	76.031	—
2	Račun hranilnih vlog :				
	Stanje hranilnih vlog dne 31. decembra 1913			3,197.284	17
3	Račun obresti :				
	Za l. 1914 predplačane obresti od posojil	25.581	63		
	Stanje nevzdignjenih obresti glavnih deležev	479	—	26.060	63
4	Račun splošnega rezerv. zaklada :				
	Stanje dne 31. decembra 1913			34.244	70
5	Račun posebnega rezerv. zaklada za slučajne izgube :				
	Stanje dne 31. decembra 1913			248.151	30
6	Račun pokojninskega zaklada za uradnike :				
	Stanje dne 31. decembra 1913			62.615	—
7	Račun izgube in dobička :				
	Čisti dobiček l. 1913			13.815	80
				3,658.202	60

Načelstvo.

Vabimo na
občni zbor

»Posojilnice v Konjicah«

ki se vrši v soboto, dne 2. maja 1914, ob 3. uri popoldan.

DNEVNI RED: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. — 2. Odobrenje letnega računa. — 3. Volitve načelstva in nadzorstva. — 4. Prečitanje revizijskega zapisnika. — 5. Slučajnosti.

Ako bi ob določeni uri ne bilo zadostno število zadrušnikov zastopanih, se vrši občni zbor po smislu pravil § 35.

Načelstvo.

Vabimo na
občni zbor

ki se vrši v nedeljo, dne 29. sušca 1914, ob 3. uri popoldne v
zadružni pisarni po sledečem dnevnem redu:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva. — 2. Potrditev račun-
skega zaključka za leto 1913. — 3. Čitanje revizijskega poročila
»Zadružne Zveze«. — 4. Slučajnosti.

Kmečka hranilnica in posojilnica v Št. Jurju ob juž. železnici,
registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

J. Čretnik.

Ivan Oset.

Tomazeva žlindra

znamka »Zvezda« je najuspeš-
nejše in najcenejše fosfornato
gnojilo za vse rastline in za
vse vrste zemlje.

Tomazeva žlindra znamka „Zvezda“
se prodaja samo kot visoko-
odstotno in garantirano čisto
blago v plombiranih vrečah z
navedbo odstotkov. Zahtevajte
Tomazevo žlindro z znamko „Zvezda“

Thomasphosphatfabriken

dr. z o. z.

Berolin W. 35.

Svari se pred manj vrednim blagom!